

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om nordisk samarbejde.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 142) findes i tidenden sp. 5085).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Lovforslagets §§ 1-5 og dets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om priser og avancer.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 154) findes i tidenden sp. 4979, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 1077).

Der var stillet 9 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Hans Kjær: Jeg tror, at det ud fra betænkningen må stå alle klart, at den grundighed, som jeg og vist for øvrigt de fleste ordførere ved første behandling nævnte som en nødvendighed, virkelig er opfyldt ved udvalgsarbejdet. Ved 15 møder og i alt 10 samråd har problemerne været drøftet, derunder også de problemer, der over for udvalget er rejst ved de skriftlige og mundtlige henvendelser, der er fremkommet i et endog usædvanlig betydeligt antal. Resultatet af drøftelserne er ikke alene, at der i alt er stillet 9 ændringsforslag, hvoraf de 6 er tiltrådt af flertallet eller af det samlede udvalg, me-

dens der er 3 stillet af et mindretal. Der er også, som det fremgår af betænkningen, sket en uddybende afklaring af en række af de problemer, som udvalget har tumlet med. Det har utvivlsomt været gavnligt, for det skal ikke skjules, at der er områder inden for denne lovgivning, især i forbindelse med indkalkulering af overenskomstmæssige og dermed parallelle lønstigninger, der bestemt ikke er let tilgængeligt stof.

Det er givetvis sådan, at såvel betænkningens klagende bemærkninger som det fyldige bilagshæfte med udvalgets spørgsmål til handelsministeren og ministerens svar, de mange skriftlige henvendelser til udvalget og handelsministerens kommentar til disse kan bidrage til den fortolkning af loven, som skal til også over for erhvervslivet. Dette var handelsministeren inde på ved første behandling.

Jeg tror imidlertid ikke, at dette er tilstrækkeligt for det erhvervsliv, der skal leve med og efterleve denne lovgivning. Med særligt henblik på de åbenlyse problemer, der er forbundet med et datoudgangspunkt, og som endog forøges derved, at udgangspunktet igen har et andet datogrundlag et halvt år tidligere, sagde jeg ved første behandling, at jeg forudsatte, at monopoltilsynet i vidt omfang må opstille generelle vejledninger for vareområder eller brancheområder. Jeg vil gerne i dag gentage dette. Ja, jeg vil gå et skridt videre, idet jeg skal henvise til den oplysningsvirksomhed, der ved andre lejligheder er udøvet af den instans, der har stået for praktisering af love, der berører hele erhvervslivet eller store dele deraf, eksempelvis toldetatens information ved momsens indførelse eller den samme etats indsats ved starten af toldlovsreformen. Jeg erindrer om, at erhvervsvirksomhederne, der berøres af denne lov, udgør en mangfoldighed af virksomhedsarter og virksomhedsstørrelser med en tilsvarende mangfoldighed i forudsætningerne for erhvervsudøvelsen. Jeg skal derfor henstille til den fraværende handelsminister, at der gøres en indsats for oplysning, hvor der utvivlsomt kan drages nytte af et positivt samarbejde med organisationerne. Derved vil mange af de misforståelser om lovens karakter, der utvivlsomt hersker, formodentlig kunne ryddes bort.

Udvalget har i særlig grad beskæftiget sig med reglerne i § 5, stk. 1, nr. 5, om lønstig-

[Hans Kjør.]

ningernes indregning i priserne. Herved konstateredes der, som det fremgår af betænkningen, enighed om, at der inden for minimallønsområdet finder justeringer sted i overenskomstperiodens løb, der bringer aflønningen inden for minimallønsområdet i niveau med lønstigningerne på normallønsområdet.

Der konstateredes videre enighed om, at også sådanne lønjusteringer, der forudsættes at finde sted under iagttagelse af mæglingforslagets afsnit D. b. — det er det afsnit, der giver udtryk for, at de overenskomstmæssigt fastsatte lønstigninger ikke skal give anledning til almindelig lønhævning — kan indregnes i priserne. Dette kan ske efter nærmere vejledning fra monopoltilsynet med hjemmel i dispensationsreglerne i lovforslagets § 5, stk. 4.

Derudover har det desværre ikke været muligt at nå til enighed om reglerne for adgangen til at indkalkulere lønstigningerne. Jeg beklager dette oprigtigt, fordi jeg ikke underkender den betydning, det ville have, om vi havde en bred enighed til opbakning af loven på dette punkt. Jeg beklager det så meget des mere, som jeg ikke forstår det standpunkt, som specielt socialdemokratiet her har indtaget. Som det fremgår af ændringsforslag nr. 4, stillet af handelsministeren, er ordlyden af denne § 5, stk. 1, nr. 5, foreslået fuldstændig ændret. Det er sket med direkte sigte på en tydeliggørelse af, at loven ikke blander sig i, om eller i hvilket omfang virksomhederne benytter sig af den adgang til modregning i personlige tillæg, som er fastsat i mæglingforslaget. Det er en tydeliggørelse af, at lovsparagraffen alene vedrører omfanget af lønforbedringernes indregning i priserne ved at fastslå i den opremsning af omkostningsstigninger, som virksomhederne har adgang til at indregne uden forudgående godkendelse, at heri indgår lønforbedringer, der er fastlagt i ordinært fornyede kollektive overenskomster, idet prisforhøjelser dog ikke vil kunne foretages for den andel af en lønstigning, der ifølge overenskomsten kan modregnes.

Trods denne tydeliggørelse har socialdemokratiets medlemmer af udvalget med støtte af socialistisk folkepartis medlem foreslået en anden formulering i ændringsfor-

slag nr. 3. For mange vil det ved umiddelbar læsning af de to formuleringer af § 5, stk. 1, nr. 5, altså ændringsforslag nr. 3 af socialdemokratiet og nr. 4 af handelsministeren, nok være vanskeligt at lodde den helt afgørende forskel, der ligger heri. Men der er en sådan helt afgørende forskel. Den vage formulering i socialdemokratiets forslag vil efter min opfattelse i praksis gøre det såre vanskeligt for ikke at sige umuligt at hindre, at næsten enhver lønforbedring kan motivere indregning i priserne. Det forekommer mig, at socialdemokratiet ved denne holdning ikke alene bringer sig i en uholdbar eller i hvert fald uforståelig dobbeltstilling, men også stiller overenskomstforhandlingerne og det vedtagne mæglingforslag i et ejendommeligt skær. Lovforslagets direkte sigte er jo at bidrage til, at de sociale forbedringer, der ved overenskomsten er opnået for de lavtlønnede, derunder kvindelønningerne, ikke udviskes totalt ved almindelig lønglidning eller avanceglidning, og ved fastholdelse af den størst mulige prisstabilitet at udnytte de muligheder, der nu tegner sig for en forbedring af den økonomiske balance i vort samfund. Socialdemokratiet hævder at være enig i denne målsætning, men indtager alligevel ikke en stilling, der modvirker, at lønforbedringer fører til prisforhøjelser, i samme grad som regeringen tilsigter det.

Overenskomstforhandlinger savner jo aldrig dramatik i opløbet. Med megen dygtighed er udnyttet den forståelse for de lavtlønnedes kår og denne gang ikke mindst den forståelse for problemerne i forbindelse med forskelsbehandlingen af kvinderne, som vitterlig eksisterer i meget brede kredse af befolkningen. Men når så disse forbedringer er reddet i land med mæglingforslagets vedtagelse, accepterer man ikke, at disse forbedringer søges fastholdt, således som regeringens forslag tilstræber det. Nej, så hævder man, at der må være adgang til prisovervæltning også af andres lønforhøjelser, for at virksomhederne ikke skal stritte imod at give sådanne lønforhøjelser, hvis de ikke kan begrundes i produktivetsforbedringer. Det, der stadig væk er et karakteristisk træk ved denne lovgivning, er jo nemlig, at produktivetsforbedringer kan muliggøre større avance, større indtjening og dermed også bedre aflønning.

[Hans Kjør.]

Når det er begrundet i produktivitetsforbedring, vil der ikke være anledning til prisovervæltning. Det mener man så er i strid med forudsætningerne for mæglingforslagets vedtagelse. Ja, solidariteten med de svage stillede, som der slås så stærkt på under overenskomstforhandlingerne, er ikke længere så afgørende. Priserne må da endelig gerne holdes nede ved erhvervsudøvernes ofre, men lønforbedringer skal helst alle eller næsten alle have, så de må godt føre til overvæltning på forbrugerne. Jeg har svært ved at opfatte dette som en ansvarlig holdning af socialdemokratiet, og man fremmer efter min mening ikke på den måde en almindelig forståelse for, at overenskomstforhandlingerne føres på et seriøst grundlag.

Inden jeg i øvrigt skal omtale de stillede ændringsforslag, skal jeg nævne nogle af de uddybende kommentarer, der fremgår af betænkningen. Lovforslagets § 6 er overført fra loven om indseende med priser, men fastsættelsen af stoppriser kræver ikke i første omgang forudgående forhandling eller undersøgelse. Men som det fremgår af bemærkningerne i lovforslaget til § 6, må sammenkædningen med § 7, hvor reglerne for prisfastsættelsen er givet, forudsætte, at der umiddelbart efter prisindgreb optages forhandlinger med og undersøgelser hos de berørte. Handelsministeren har nu over for udvalget bekræftet, at hvis det derved viser sig, at prisindgrebet ikke er i overensstemmelse med bestemmelserne i § 7, må denne overensstemmelse hurtigst muligt tilvejebringes ved en korrektion af de fastsatte priser.

Selv om det i bemærkningerne til § 7 er søgt tydeliggjort, at anvendelsen af udtrykket „et rimeligt bidrag til dækning af indirekte omkostninger og nettoavance“ alene er en formulering i overensstemmelse med nyere regnskabsteknisk sprogbrug, men ikke tilsigter nogen realitetsændring i forhold til den i monopolløven anvendte formulering, har udvalget mødt kritiske bemærkninger herom fra nogle af deputationerne. Til yderligere tydeliggørelse har ministeren derfor bekræftet, at formuleringen ikke indebærer, at kun en del af virksomhedernes indirekte omkostninger vil kunne inddækkes gennem salgspriserne forud for fastsættelse af netto-

avance på sædvanlig måde efter monopollovgivningens mønster.

Da landbrugets hjemmemarkedspriser efter lovforslaget underlægges kalkulationsreglerne, har handelsministeren i et notat, der er optrykt som bilag 60, orienteret udvalget om beregningsgrundlaget, derunder også beregningsgrundlaget for omfanget af fremmed arbejdskraft. Flertallet har her forudsat, at der ikke sker ændringer i denne del af beregningsgrundlaget i den restperiode, der er for den gældende hjemmemarkedsordning. Det har mindretallet indtaget en kritisk holdning til, som det fremgår af betænkningen, men i mit parti finder vi det en rimelig løsning ud fra den kendsgerning, at hjemmemarkedsordningen hviler på en overenskomst med regeringen.

Udvalget har også drøftet de muligheder, der måtte være for at sikre de dårligst stillede selvstændige erhvervsdrivende en forbedring af betalingen for egen arbejdsindsats i virksomheden. Den kendsgerning, at såvel arbejdsvederlag som forrentning af egenkapital og egentligt driftsudbytte alle er integrerende dele af avancebegrebet, gør det mere end vanskeligt at finde en løsning, der ikke strider mod muligheden for at opnå effektivitetsforbedringer. Det har i hvert fald ikke været muligt for udvalget at fremkomme med et forslag. Butikshandelens Fællesråd har på opfordring afleveret et forslag, men der har i udvalget været enighed om, at dette ikke lod sig anvende. Det ville, hvis det blev fulgt, indebære forhøjelser af arbejdsvederlaget, uanset hvor stor en andel dette i forvejen måtte udgøre af den samlede fortjeneste, og det strider derfor på afgørende måde imod lovens hensigt.

Jeg skal gøre nogle bemærkninger om ændringsforslagene.

Ved ændringsforslag nr. 1 har socialdemokratiet foreslået, at § 4, stk. 3, udgår. Heroverfor har handelsministeren med ændringsforslag nr. 2, som er tiltrådt af flertallet, foreslået stk. 3 i § 4 ændret, hvorefter den foreslåede bestemmelse om, at takster, priser og honorarer, der fastsættes eller godkendes af staten eller en kommune, skal forelægges monopoltilsynet til udtalelse, hvilken udtalelse skal offentliggøres, før en forhøjelse kan ske efter den 1. september, hvis den overstiger det, der er indeholdt i § 5, stk. 1,

[Hans Kjør.]

nr. 1, afgrænses til 8 bestemte områder, der har særlig betydning for samfundsøkonomien. Derved begrænses det administrative besvær på begge sider meget væsentligt.

Jeg finder, at hele denne nydannelse kan have væsentlig betydning, selv om udtalelsen fra monopoltilsynet kun er vejledende, men ikke bestemmende. Vi står jo over for betydelige problemer med samordningen af den offentlige økonomi for helhedsvirkningerne i samfundet, hvorfor det vel kun kan være gavnligt, at vi får disse betydningsfulde områder belyst mest muligt. Jeg tolkede ved første behandling, tror jeg, bestemmelsen derhen, at den tjener til at oplyse, hvilken del af forhøjelserne på disse områder der er omkostningsbegrundet, og hvilken del der er udtryk for skattepolitik, og jeg finder fortsat, at det kan være nyttigt. Dertil kommer, at det kan belyses, f. eks. hvilke pristalspåvirkninger en forhøjelse af denne art kan indebære.

Man vil forstå, at jeg ikke kan anbefale ændringsforslag nr. 1, men anbefaler ændringsforslag nr. 2.

Ændringsforslagene nr. 3, stillet af socialdemokratiet, og nr. 4, stillet af handelsministeren, har jeg været udførligt inde på før. Det drejer sig om den ændrede formulering af § 5, stk. 1, nr. 5, om lønforbedringernes indregning i priserne uden forudgående godkendelse. Af det, jeg tidligere har sagt, tror jeg det klart fremgår, at jeg ikke kan anbefale ændringsforslag nr. 3, stillet af socialdemokratiet, men kan anbefale ændringsforslag nr. 4, stillet af handelsministeren.

Ændringsforslagene nr. 5-8, alle stillet af handelsministeren og tiltrådt af udvalget, kan jeg anbefale.

Ændringsforslag nr. 5 klargør, at § 6 lige så lidt som § 5 omfatter eksport.

Ændringsforslag nr. 6 retter ordlyden af § 11, således at det kritiserede ordvalg, at virksomhederne skal kunne dokumentere eller godtgøre, at deres priser er lovlige, udgår. I stedet hedder det, at virksomhederne skal kunne dokumentere grundlaget for deres prisfastsættelse. Jeg skal her specielt henvise til bemærkningerne til ændringsforslaget, der er meget udførlige, så nu skulle der ikke være tvivl om, at der ikke

er tale om omvendt bevisførelse for overtrædelser i denne forbindelse.

Som jeg nævnedes ved første behandling, gjorde jeg allerede under behandlingen af prisstoploven, hvor den samme formulering var anvendt, opmærksom på de muligheder for fejlfortolkning, som ordet „lovlig“ kunne indebære i denne forbindelse. Dengang fandt jeg ikke lydørhed over for det anførte. Så meget mere tilfreds er jeg med, at ændringen sker nu.

Med ændringsforslag nr. 7 undtages hele området vandforsyning fra loven under hensyntagen til de problemer, som forureningsbekæmpelsen kan indebære for prisfastsættelserne, og det sker ved en tilføjelse til de undtagne områder i lovforslagets § 13.

Ændringsforslag nr. 8 vedrører § 14 i lovforslaget, der omhandler straffebestemmelserne. Her er der over for udvalget gjort indsigelse fra Butikshandelens Fællesråd imod den oprindeligt foreslåede formulering af paragraffens stk. 2, hvorefter der i forskrifter, der udfærdiges af monopoltilsynet i medfør af visse af lovens paragraffer, kunne fastsættes straf af bøde eller hæfte for overtrædelser. Det er oplyst over for udvalget, at den kritiserede formulering har fundet anvendelse i nyere lovgivning. Udvalget har desuagtet foretrukket en tidligere almindelig anvendt formulering, der tydeligere viser, at monopoltilsynet ikke selv kan fastsætte straffebestemmelser, men at de udfærdigede forskrifter skal indeholde de i loven fastsatte straffebestemmelser for overtrædelser. Handelsministeren har fulgt udvalgets opfattelse ved at stille ændringsforslaget.

Da nu stk. 1 og 2 slås sammen, må følgen vel for øvrigt være, at de efterfølgende numre i paragraffen hver rykkes et nummer op. Det fremgår ikke af ændringsforslaget, men det er muligvis overflødigt.

Endelig er ændringsforslag nr. 9 til § 15 stillet af socialdemokratiet, der ikke vil acceptere, at § 24 i monopolloven ophæves. Man gør, som det fremgår af betænkningen, den opfattelse gældende, at det er at favorisere monopolvirksomhederne på et tidspunkt, hvor man strammer for erhvervslivet som helhed. I al sin nøgternhed er konsekvensen af forslaget alene, at den forudgående godkendelse falder bort. Som det af handelsministeren blev grundigt belyst ved

[Hans Kjør.]
 første behandling, er virksomhederne alle registreret, og alle prisændringer skal fortsat anmeldes. Der er således fortsat fuld kontrolmulighed på et område, som monopoltilsynet utvivlsomt behersker, og der er næppe tvivl om, at netop disse virksomheder, der i hvert fald også behersker kalkulationsteknikken, vil undgå forhøjelser, der bagefter kan risikere at blive omstødt af hensyn til en for dem i så fald lidet ønskelig offentlig reaktion.

Der er derfor for mig ingen grund til at opretholde en bestemmelse, der ikke findes i andre landes monopollovgivning, og som i rundt regnet 30 år har været midlertidig. Det er da helt rart, at det med det midlertidige kan få en mening. Jeg kan derfor ikke anbefale ændringsforslaget.

Opsummerende anbefaler jeg således ikke ændringsforslagene 1, 3 og 9, men anbefaler ændringsforslagene 2, 4, 5, 6, 7 og 8 til vedtagelse.

Når jeg derefter på mit partis vegne skal anbefale det således ændrede lovforslags overgang til tredje behandling, inden hvilken der jo skal være en udvalgsbehandling, idet der er anmeldt foretræde for udvalget, gør jeg det som et nødvendigt, men ikke behageligt led i bestræbelserne for at sanere vor økonomi, og jeg erindrer samtidig om min opfordring til forståelig vejledning fra myndigheden til det berørte erhvervsliv.

Jeg skal sluttelig gøre et par bemærkninger om revisionsbestemmelsen. Jeg har set i nogle dagblade, at en udtalelse af mig skulle være opfattet som udtryk for, at jeg ville forhindre, at loven blev gjort 1-årig. Jeg skal henvise til, hvad jeg sagde ved første behandling, at lovforslaget indeholder væsentlige elementer, der er overført fra lov om indseende med priser, og som derfor må have varig karakter. Jeg sagde også, at der er afsnit i denne lovgivning, som simpelt hen ikke kan overleve en revision. Det gælder f. eks. det modificerede forlængede pristop, som udløber den 1. september. Men endelig gav jeg også udtryk for, at det var mit partis mål, at de restriktive bånd, der er indeholdt i loven, skulle kunne forsvinde. Jeg appellerede om en bred medvirken til at opfylde de forudsætninger, der skal til for at få dem til at forsvinde.

Nu er det jo sådan, at der i en lov af

denne karakter er mange nydannelser, og der skal indhøstes nogle erfaringer. Blandt disse kunne også være, at nogle områder ikke behøver at være underkastet restriktioner, hvis forholdene udvikler sig sådan, og jeg erindrer igen om de praktiske vanskeligheder, der følger af datoudgangspunktet, vanskeligheder, som naturligvis vil vokse, efterhånden som tidsforskellen vokser. Nu står der i lovforslaget, at loven skal tages op til revision i folketingsåret 1972-1973, men det er jo ingenlunde til hinder for, at en revision kan ske tidligere, det har såvel regeringen som folketinget altid muligheder for. Men for at der ikke skal herske nogen tvivl ud fra det, jeg begyndte med, skal jeg sige, at det er mit partis ønske, at man ikke skal opretholde restriktioner længere end nødvendigt, og hvis det kan klargøres ved behandling af denne paragraf under det udvalgsarbejde, der nu i aften skal være mellem anden og tredje behandling, har jeg ingen indvendinger at gøre mod det.

Formanden: Før vi går videre, kan jeg meddele, at det er min agt at udsætte mødet fra kl. 16.30 til kl. 17.30, selvfølgelig under den forudsætning, at debatten ikke er færdig forinden.

Lis Groes: Vi må jo konstatere, at udvalgsarbejdet vedrørende dette lovforslag har været præget af det tidspres, som vi alle følte at den gældende pristoplov lagde over arbejdet. Jeg må derfor først og fremmest endnu en gang beklage, at dette lovforslag ikke blev fremsat i så god tid, at der kunne have været mulighed for en langt mere gennemgribende debat om lovens principper og de helt urimelige krav til administrationen, dens nuværende udformning stiller. Vi har haft 9 dage, og vi har fået en kæmpebetænkning, som alle folketingets medlemmer sidder med, så man vil forstå, at det simpelt hen ikke er muligt på forsvarlig måde at gennemgå et sådant kæmpearbejdsstof. Jeg hører heller ikke selv til dem, der arbejder allerbedst om natten, men det har vi jo også været nødt til.

Som arbejdet nu er foregået, har der kun været mulighed for at forsøge at lappe lidt på lovforslaget. Men selv her har vi måttet konstatere, at det ikke har været muligt for regeringspartierne at høre på oppositionens

[Lis Groes.]

indvendinger. De har ikke villet — ja, vi fik nogle indrømmelser, to indrømmelser, og det var på vand og på kirkegårde, og så var det ellers stop.

Grundskavanken ved det foreliggende lovforslag er simpelt hen den, at man hæfter alle bestemmelserne op på en helt tilfældig dato. Den hedder i lovforslaget 28. februar, men i realiteten skal vi tilbage til 22. september sidste år. De priser, der tilfældigvis var gældende denne dato, vil, uanset om de var rimelige eller ej, ifølge dette lovforslag og to år frem i tiden danne fundamentet for, om en pris kan betegnes som lovlig eller ej. En sådan fremgangsmåde kan ikke undgå at virke skadelig over for de erhvervsdrivende, som på stopdagen tilfældigvis havde en særlig lav pris; derved rammer man fortrinsvis de virksomheder, der ikke er særlig ivrige efter hurtigt at indregne omkostningsstigninger, så snart de opstår. Men set fra et forbrugersynspunkt og i øvrigt også ud fra et erhvervsmæssigt retfærdighedskriterium er det da lige så skadeligt, at en række priser denne stopdato var for høje, uden at man gennem denne lovgivning har mulighed for at gribe ind over for dem.

Et andet synspunkt er den ulighed over for loven, de forskellige erhverv stilles i. Det er ikke ualmindeligt, når vi behandler prislovsforslag, at erhvervene henvender sig og klager over dem. Men jeg må sige, at i denne omgang har klagerne været ganske særlig intensive. De samvirkende danske Købmændsforeninger taler om en uansvarlig diskrimination, om, at loven svækker retsbevidstheden og skaber stor usikkerhed og utryghed i menneskenes daglige tilværelse. Nu sagde hr. Hans Kjær lige, at disse monopolvirksomheder jo behersker kalkulationsreglerne, og det fremhævede han som noget, der skulle tale til fordel for at afskaffe § 24. Jeg ville nærmest mene det modsatte, og jeg tror også, det er det, De samvirkende danske Købmændsforeninger tænker på, når de fremhæver denne diskrimination og ulighed mellem erhvervene.

Så kommer der dette med hele servicesektoren, som vi alle sammen ved er uden for udenlandsk konkurrence. De klarer frisag, medmindre monopoltilsynet griber ind efter § 6, og det gælder også transportområdet. Men den lille eller mellemstore erhvervsdri-

vende, den vareproducerende håndværker og hele handelen underkastes kalkulationsreglerne i § 5.

Og hvad med landbruget? I sidste sekund, jeg erindrer det som klokken 2 om natten, fik udvalget en notits fra ministeren, hvori han foreslog en tilføjelse i betænkningen om, at monopoltilsynet i det seneste beregningsgrundlag har ansat omfanget af fremmed arbejdskraft til 2/3 af det totale arbejdsforbrug ved fastlæggelse af hjemmemarkedspriserne. Vi kunne naturligvis tage til efterretning, at sådan havde man gjort tidligere. Men så kom eftersætningen: udvalget forudsætter, at denne del af beregningsgrundlaget ikke ændres i den gældende hjemmemarkedsordnings gyldighedsperiode. Hermed har man givet et klart direktiv til monopoltilsynet på dette område, og man kunne såmænd unde det stakkels monopoltilsyn, at der dog findes ét klart direktiv i dette lovforslag.

Spørgsmålet er blot, om dette her er rimeligt. Det har udvalget ikke haft skygge af mulighed for at vurdere. Der indgår som bekendt en række andre komponenter i prisfastsættelsen på hjemmemarkedet, og da det udtrykkelig er sagt i lovforslaget, at den reduktion i priserne, der hidtil har fundet sted som følge af rationalisering og produktivitsfremgang, i fremtiden skal tilfalde de erhvervsdrivende, har jeg svært ved at se, at man ikke her ved et pennestrøg eller to har stillet landbruget bedre end tidligere, mens andre må vande sig under lovens svøbe.

Bilag 60 beskæftiger sig, som hr. Hans Kjær var inde på, med denne hjemmemarkedsordning, og konklusionen af dette bilag er: såfremt man undlader fradrag for besparelser ved driftsforbedringer, opvejer dette efter 1 år siden sidste regulering, september 1970, stort set virkningerne af, at landmandens vederlag ikke reguleres. Ifølge dette bilag skulle landbruget altså blive stillet som under den tidligere lovgivning. Men når regeringspartierne udtrykkelig har forlangt direktivet om at ansætte omfanget af fremmed arbejdskraft til 2/3 til trods for, at landmandens eget vederlag fremover ikke skal reguleres, så er det, vi vil være svært interesserede i at få at vide, hvilken realitet der ligger heri.

Hjemmemarkedsordningerne tilsigter en

[Lis Gross.]

støtte til landbruget til imødegåelse af de vanskeligheder, erhvervet har haft med afsætning på eksportmarkederne, et princip, vort parti kan tilslutte sig, og det vil i øvrigt føre for vidt at gå ind på denne problematik i dag. Når vi alligevel må beskæftige os med sagen, skyldes det, at man ikke kan undgå at studse over; at landbruget i sine kalkulationer forudsætter to fremmede medhjælpere. Kun 500 af landets ca. 135.000 landbrug har mere end én fremmed medhjælper, og kun nogle få tusinde har én medhjælper. Jeg kan ikke se rettere, end at den iver, man udviser for, at byerhvervene ikke engang må indregne betalte lønninger, hvis der ikke har fundet modregning sted, står i et skærende misforhold til denne bestemmelse om, at her må man altså udregne hjemmemarkedspriserne efter to fremmede medhjælpere. Vi har fået et konkret eksempel, som vist ikke er helt ude af takt med, hvad der sker på lønområdet i øjeblikket i landbruget, nemlig at en lønstigning på 15 pct. i landbruget vil medføre prisstigninger på 33 øre pr. kg smør og derefter tilsvarende for mælk, fløde og ost. Fjerkræ, kød, flæsk o. lign. vil stige med 11 øre pr. kg. Og så er det, man spørger: er dette rimeligt? Er denne regulering af hjemmemarkedspriserne, altså et område, der i allerhøjeste grad kommer pristallet ved, rimelig? Ja, jeg spørger bare.

Jeg vil tilføje, at der udtrykkelig står i selve lovforslaget, § 13, stk 3:

„Ved monopoltilsynets godkendelse af de priser, der er omhandlet i § 4, stk. 1 og 2, i lov om afsætning af danske landbrugsvarer m. m.; gælder §§ 5 og 7.“

Det af flertallet anførte i betænkningen vedrørende lønindregning på hjemmemarkedspriser strider efter socialdemokratiets mening klart mod lovforslagets tekst, så hvis man vil opretholde det, der er skrevet i betænkningen, må lovens tekst laves om, for efter § 5 kan man kun indregne faktisk afholdte lønudgifter og altså ikke engang løn-

udgifter, hvor modregning ikke har fundet sted.

Et af de problemer, der har været stærkest diskuteret, er vel nok den ejendommelige formulering af § 5, stk. 1, nr. 5. Må jeg i øvrigt ikke henstille til handelsministeren, at han, næste gang han udarbejder en sådan lov, siger a, b, c, for dette her med § 5, stk. 1, nr. 5, ligger det lidt tungt at få forklaret, i hvert fald pressen. Det lykkedes altså ikke at nå frem til enighed i udvalget, men vi opnåede dog tilslutning til, at hele det bevægelige lønsystem og minimallønsområdet ikke vil blive ramt urimeligt sammenlignet med normallønsområdet, og det er derfor præciseret i betænkningen:

„at det er en naturlig bestanddel af minimallønsystemets virkemåde, at der i forbindelse med en forhøjelse af mindstebetalingen finder justeringer sted af lønmottagernes aflønning i overenskomstperiodens løb, og at sådanne justeringer må anses som en indtegrerende del af det bevægelige lønsystem.“

Jeg citerer videre:

„også sådanne justeringer inden for minimallønsområdet, der forudsættes at finde sted under iagttagelse af mæglingforslagets afsnit D. b.; af virksomhederne kan indregnes i priserne.“

Monopoltilsynet giver de berørte virksomheder og erhvervsområder nærmere vejledning om, i hvilket omfang der inden for minimallønsområdet kan indregnes lønstigninger af den foran omhandlede karakter.“

Det er beklageligt, at det ikke lykkedes at forme disse linjer i betænkningen sådan, at de kom ind i selve lovens tekst. Det er jo ikke så forfærdelig godt, hvad vi gør gang på gang her i folketinget, at vi lovgiver via en betænkning. Jeg synes, det skulle have været muligt at få klart frem i selve lovens tekst, hvad det er, man mener. Men nu må altså monopoltilsynet prøve at finde ud af, hvad folketinget egentlig tænker om disse ting, og det samme gælder de masser af er-

[Lis Groes.]

hvervsdrivende, der skal efterleve denne lov. De må lade fantasien spille, og så må vi jo se, hvad resultatet bliver.

Jeg vil gerne minde om LOs skrivelse til udvalget — det er bilag 40 — om, at af de 350.000 lønmodtagere, som er omfattet af 1.400 overenskomster alene inden for Dansk Arbejdsgiverforenings område, er lige ved 200.000 beskæftiget på det såkaldte minimallønsområde med det bevægelige lønsystem, der forudsætter løntilpasninger i selve overenskomstperioden. Nu henviser betænkningen altså til, at man vil søge at løse disse problemer via dispensationsregler i medfør af § 5, stk. 4. Hvorfor kunne man ikke have undgået hele dette kineseri og accepteret socialdemokratiets formulering, der helt enkelt lyder:

„Lønforbedringer, der er i overensstemmelse med de kollektive overenskomsters indhold og mæglingforslaget af 27. februar 1971, kan indregnes i priserne, dog jfr. mæglingforslagets afsnit A. I. I. b. og afsnit D. b. Lønstigninger herudover kan ikke indregnes i priserne.

For andre kollektive overenskomster uden for det af mæglingforslaget omfattede område og for områder, der ikke er omfattet af overenskomster, forholdes som for nærmest tilsvarende overenskomster under mæglingforslaget.“

Hermed har vi fra oppositionens side klart markeret vort standpunkt, som i øvrigt også LO understreger i sin henvendelse. Enhver lønstigning bør ikke kunne overvælttes på priserne, men vi understreger såvel adgangen til modregning som mæglingforslagets forudsætning om, at lønforhøjelserne ikke må medføre en almindelig forhøjelse af lønniveauet.

Vi har kort sagt sat ind over for indregning af den odieuse lønglidning i priserne. Det er reallønnen, det drejer sig om, og derfor er hverken mit parti eller LO indstillet på at acceptere, at lønstigninger blot overvælttes på priserne. Baggrunden for lønstigninger er dog produktionsstigninger gennem øget produktivitet; det er, ligesom man af og til glemmer det. I samme omfang som de erhvervsdrivende selv beholder hele rationaliseringsgevinsten og hverken deler den med arbejdere eller deler den med forbrugere i form af lavere priser, så bliver jo

resultatet, at de aftalte lønstigninger kun bliver nominelle og ikke reale stigninger, samtidig med at erhvervslivet får mulighed for betydelige avanceglidninger. Men det er måske også netop det, man ønsker. Jeg erindrер igen hr. Hans Kjær om hans udtalelser ved første behandling om, at det, dette drejede sig om, det var lønstigninger. Avancestigningerne glemte han overhovedet at nævne.

Kommunerne har klaget deres nød, og man forstår dem. Ene af alle skal de kommunale værker, transportområdet, renovation osv., fortsat være i prisstoppets spændetroje. Det er, som om denne regering, der tidligere har talt så skønt om det kommunale selvstyre og nødvendigheden af kommunal selvfinansiering, i praksis handler stik mod denne målsætning. Byrdefordelingsloven indeholder som bekendt overvæltning til kommunerne af byrder, der tidligere lå hos staten, og på et tidspunkt, hvor kommunerne har afsluttet deres budgetbehandling, kommer altså denne yderligere bet. Hvordan er det så med regeringens linje? Har vi ikke lige siddet herinde i folketinget og vedtaget nye posttakstforhøjelser, og har vi ikke vedtaget en ny lufthavnstakstforhøjelse, som nu skal overvælttes på SAS' priser, og har vi ikke vedtaget stigende takster for hele området med børnehaver og vuggestuer og fritidshjem? Er vi så egentlig de rette til at komme og løfte pegefingeren over for kommunerne og sige: vi må godt, men I må bare ikke.

Endnu værre er bestemmelsen om, hvad der skal ske efter den 1. september, hvor prisstoppet udløber. Efter denne dato skal landets 277 kommuner, hver gang de skal forhøje en af de 8 takster, der er opremset i betænkningen — gas, fjernvarme, trafik, transport, havneafgifter, renovation samt takster for læger, tandlæger og dyrlæger — ud over råvareprisstigninger, til monopoltilsynet for at indhente en udtalelse med en vurdering af forhøjelsen under hensyn til pris- og indkomstudviklingen i samfundet.

Ja, en regering, der ser det som sin opgave at få flest muligt ansat under stat og kommune, gør fuldstændig rigtigt i at gennemføre denne bestemmelse, og jeg forstod, at det lå hr. Hans Kjær på sinde. Men ellers må man sige: sikke en omgang papir! Sagen er, at kommunen — eller den statslige myn-

[Lis Groes.]

dighed, for det er jo også finansudvalget, der kommer under administration — kan læse det stykke papir, den får fra monopoltilsynet, og så kan den sige nå! og putte det i papirkurven og i øvrigt indrette sine takster, som det passer den. Finansudvalget vil nok lægge det til akterne, for det er man vist nødt til, men det kan da i øvrigt også sige nå!

I sidste øjeblik kom man — jeg tror, det var udvalgets formand, der særlig har interesseret sig for radio og tv — ind på, om vi nu også skulle have licensen for radio og tv ind under disse mærkelige bestemmelser. Jeg har forstået, at der sidder et rationaliseringsfirma, som radio og tv betaler masser af penge til, og beskæftiger sig med, hvad man kan gøre for at rationalisere det hele derinde for at modvirke licensforhøjelse. Men nu skal vi altså igen have en masse mennesker beskæftiget frem og tilbage i anledning af forhøjelser. Jeg tror minsandten, at man inden for radio og tv er så opmærksom på, at det ikke er noget folkekrav at få sat licensen i vejret, at man nok skal vogte sig for at sætte den højere, end hvad rimeligt er. Men nu skal altså det stakkels monopoltilsyn, som virkelig får nok at gøre i forvejen, også til at beskæftige sig med hele det kæmpeapparat, som radio og tv er. Jeg siger bare: stakkels mennesker.

Vi har igennem udvalgsarbejdet virkelig, indtrængende, synes jeg, søgt at overbevise regeringspartierne om, at dette papirbjerg burde undgås. Men det har altså ikke været muligt at spore bare den mindste smule tillid til, at det kommunale selvstyre, statsbarnernes ledelse og folketingets finansudvalg var i stand til at vurdere tingene selv.

Nu kom hr. Hans Kjær jo med en interessant udtalelse, da han sagde: ja men det vigtige ved det er jo, at man også i den forbindelse skal overveje virkningen på pristallet. Vi har forstået det, hr. Hans Kjær. Når vi ikke har stillet ændringsforslag til det prisstop, som vi finder urimeligt, så er det ud fra en vurdering af denne problematik. Men vi vil til gengæld sige, at den går altså ikke med denne § 4, stk. 3, den er for urimelig, og jeg tror, at regeringspartierne ville gøre overordentlig klogt i at sige: vi indser, at I havde ret, venner, og så se at få den ud

af møllen. Der er jo nok at tage fat på endda.

Indstillingen over for disse offentlige serviceydelser forekommer så meget mere ejendommeligt, som man på de private serviceydelser frit kan sætte priserne i vejret. Handelsministeren forklarer, at det er umuligt at gennemføre kalkulationsregler på dette område, men det forekommer mindst talt ejendommeligt, når man nu ved, at både hele byggebranchen og autoreparationer har været inde under faste kalkulationsregler. Nu indeholder § 6 ganske vist en bemyndigelse til forskellige former for indgreb, men de kan jo nemt komme for sent. Vi har prøvet i udvalget at efterlyse, om ministeren og monopoltilsynet gør sig visse tanker om denne sektor. Her har vi jo et område, der ikke er inde under eksportvilkår, og hvor man derfor i særlig grad må være på vagt. Tidligere prislove har også beskæftiget sig særligt med dette område. Det kan være rimeligt at nævne, at alene bilreparationer har beløbet sig til 1,5 milliard kr. sidste år, så det er ikke noget helt lille område.

Sidst, men ikke mindst, er der ophævelsen af monopollovens § 24, altså ophævelsen af forhåndsgodkendelsen af priserne på dette område. Det er en skævhed i denne lovgivning. Det er en lettelse for de store, mens alle små og middelstore virksomheder, uanset hvor aktivt og levende de lever op til en fri konkurrence, skal bastes og bindes til præcis samme regler som monopolvirksomheder. Man kan forstå, at de konservative støtter en sådan tankegang, men jeg har svært ved at forlige mig med, at venstre og da særlig det radikale venstre vil lægge navn til at lette livet for monopoler og prisaftaler på et tidspunkt, hvor man anser det for nødvendigt at gennemføre den skrappeste prislov, vi har set i fredstid.

Hvad er det for varer, der er omfattet af monopollovens § 24? Det er såmænd de daglige fødevarer som mel, gryn, margarine og tobak. Det er byggematerialer som tømmer og jern og beton og cement; det er vigtige råvarer til landbruget som kunstgødning og landbrugsmaskiner. Professor Winding Pedersen, trustkommissionens tidligere formand, udtalte til Aktuelt, at § 24 var den krumtap, den hidtidige kontrol med konkurrencebegrænsende monopoler drejede

[Lis Groes.]

om. Det er altså denne krumtap, der nu skal fjernes.

Da man i udvalget har stillet spørgsmål om, om man i andre lande har sådan en bestemmelse, fandt jeg lige fællesmarkedsrapporten frem, og jeg vil gerne have lov at citere fra bogen „Danmark og de europæiske fællesskaber“, bind II, side 784. Der omtales monopollovens § 24:

„Formålet med denne bestemmelse er at forhindre urimelige prisforhøjelser inden for områder, hvor konkurrencen er begrænset. Bestemmelsen og dens praktiske anvendelse har bidraget til begrænsning af den almindelige pris- og omkostningsstigning og må derfor ses i sammenhæng med den almindelige økonomiske politik, der bl. a. af hensyn til konkurrencen fra udlandet tilstræber stabilitet i prisudviklingen.“

Det tilføjes senere, at der finder dispensation sted, særlig hvor konkurrence fra importerede varer gør sig gældende med tilstrækkelig styrke, eller hvor der er tale om strukturrationalisering. Dispensation er meddelt i en del om end ikke i noget stort antal tilfælde. Hvis man endelig skal beskæftige sig med, hvordan prislovgivningen er i EEC-området, så må vi jo ikke glemme, at der dér blandt andet hersker forbud mod en række aftaler, mens vi kun har registrering.

Skal jeg til slut prøve at resumere socialdemokratiets stilling, så er vi altså enige med regeringen i målsætningen i dette lovforslag, men vi mener, at det vil medføre en unødigt administration, og at det gennem fastlåsen til en bestemt dato anlægger en statisk og ikke en dynamisk tankegang. Skal vi arbejde os ud af de økonomiske vanskeligheder, vi befinder os i, så tror socialdemokratiet på dynamik. Vi tror, at det er industrien, der skal skabe en væsentlig del af den valuta, der skal bringes hjem, og selv om eksport er undtaget fra lovens bestemmelser, så ved alle, at et solidt hjemmemarked er det bedste fundament for eksportfremstød, hvortil kommer, at det er temmelig naivt at forestille sig, at man varigt kan fastholde én pris på hjemmemarkedet og en anden på eksportmarkederne.

Jeg vil tro, at når vi i morgen skal disku-

tere perspektivplaner, så vil man sige fra regeringspartierne side: ja men det er da rigtigt, det er netop det, vi skal, vi skal have industrien i gang. Jeg tror altså ikke, det er det rette middel, vi har fået her.

Det er da ikke sådan, at vi bare vil lade stå til, men vores opfattelse er, at en stærk udbygning af forbrugeroplysningen med prismærkning og prisskiltning og oplysning om vægt og indhold og kvalitet m. m. er en langt bedre garanti for, at den frie konkurrence kan udfolde sig, end hele dette kæmpeadministrationsapparat. Selvfølgelig bør vi have en prislov med mulighed for indgreb over for urimelige priser, og i denne forbindelse kunne man måske også oprette et særligt vagtværn over for urimelige prisforhøjelser i forbindelse med prisstopets ophævelse, men vi er yderst bekymret for muligheden for at administrere denne lov.

Vi må afvise den måde, hvorpå lovforslaget griber ind i lovligt indgåede aftaler på arbejdsmarkedet, og vi finder det helt urimeligt, at monopoltilsynet skal blande sig i folkevalgte organers naturlige kompetenceområde. Vi må på det bestemteste tage afstand fra at svække kontrollen på det egentlige monopolområde, og vi fatter ikke, at man på forhånd vil binde monopoltilsynets skøn vedrørende fastsættelse af landbrugets hjemmemarkedspriser, så meget mindre som der ikke har fundet realitetsdrøftelser sted i udvalget, der har gjort det muligt for udvalget at vurdere, om denne prisansættelse med dens vægtfordeling på enkeltposter er rimelig.

Lovforslaget sigter helt ensidigt mod at hindre prisforhøjelser, og det er da vigtigt, men hvis vi skal stabilisere prisniveauet, så må det da være lige så vigtigt at fremme prisnedsættelser. Det finder vi ikke meget om i det foreliggende lovforslag.

Med hensyn til ændringsforslagene har jeg allerede nævnt, at vi mener, at stk. 3 i § 4 bør udgå, da vi anser denne bestemmelse for uhyre administrationskrævende både for monopoltilsynet og for kommunerne og andre folkevalgte organer, uden at det sikres, at resultaterne står i noget rimeligt forhold til de med reglen forbundne byrder. Vi kan tiltræde flertalsindstillingen om, at vandværker og kirkegårde falder udenfor. Jeg vil dog sige, at så må man vel opfordre

[Lis Groes.]

kommunerne til at se lidt efter de takster for gravsteder osv., for der er jo ingen mening i, at folk skal plyndres på det område.

Med hensyn til § 5 har jeg allerede oplæst, hvorledes vi ønsker stk. 1, nr. 5, udformet, og jeg har også kommenteret det. Med hensyn til § 11 kan vi godkende den nye formulering. Ændringsforslaget til § 13, stk. 2, kan vi tilslutte os, ligesom vi kan tilslutte os ændringsforslaget til § 14. Men vi må selvfølgelig fastholde, at § 24 bevares, og derfor ønsker vi, at stk. 3 i § 15 udgår.

Under udvalgsforhandlinger har ministeren vedrørende § 8, stk. 2, i et svar til udvalget klargjort, at denne paragraf kun tager sigte på situationer, hvor der foretages forhøjelser af videresalgspriser, mens det ikke er fundet stemmende med lovens opbygning at give særlige bestemmelser om fastlæggelsen af den avance for efterfølgende omsætningsled, der er indregnet i en videresalgspris i tilfælde, hvor der er tale om nedsættelse af producentens egen pris. Det er altså det sædvanlige, at det tager man sig ikke særlig af. Men da det efter mit lægmandsskøn ikke klart fremgår af § 8, at denne lovtekst skal fortolkes, som det fremgår af dette bilag, så tror jeg, det vil være rigtigt af hensyn til de mange erhvervsdrivende, der helst skulle have nogen mulighed for at forstå denne lov, at få en bemærkning om dette i betænkningen efter anden behandling i dag.

Jeg vil også gerne spørge, om det ikke var rimeligt, at også forbrugerorganisationer vil kunne inddrages i de prisundersøgelser, der kan foretages efter § 3. Jeg tænker såvel på Forbrugerrådet som på FDM og andre tilsvarende organisationer.

Jens Peter Jensen (Sorø amt): Jeg vil her ved lovforslagets anden behandling takke den højtærede handelsminister for de ændringsforslag, han har stillet med tilslutning fra et flertal i udvalget eller af hele udvalget. Jeg betragter disse forslag som forbedringer, der bøder på nogle af de betænkeligheder, som jeg fremførte under lovforslagets første behandling.

Efter min opfattelse er det betydeligste ændringsforslag stillet under nr. 6, nemlig den nye formulering af § 11. Den oprindelige formulering vendte jeg mig kritisk imod ved første behandling, og tilsvarende kritik er

blevet fremført over for udvalget af talrige deputationer og i det skriftlige materiale, der er fremsendt til udvalget. Man kan vel sige, at kritikken hvilede på den opfattelse, at den oprindelige formulering følte stridende mod gængs retsetisk holdning. Jeg ved godt, at den højtærede handelsminister ikke nærede de grumme hensigter, som nogle har ment at kunne finde i formuleringen. Alligevel er jeg meget taknemlig for, at ændringsforslaget er kommet, og for de bemærkninger, som er knyttet til det. Nu kan ingen myndighed være i tvivl om, hvad der er lovgivernes hensigt.

Jeg er også særdeles tilfreds med ændringsforslaget under nr. 7 til § 13, der medfører, at loven ikke omfatter vandforsyning. I bemærkningerne motiveres ændringsforslaget med de prisfastsættelsesproblemer, der er forbundet med hensynet til foranstaltninger mod vandforurening. Der kan da gives yderligere motiveringer, nemlig at ændringsforslaget indebærer en begrænsning af det administrationsbesvær, som i øvrigt i rigt mål er knyttet til denne lovgivning. Man må jo erkende, at det i praksis er nødvendigt at godkende de fornødne takster for vandforsyning, så den kan holdes intakt. Hvis virksomheden må standse, kan forbrugeren ikke gå til en anden leverandør eller erstatte varen vand med en anden vare. Jeg er glad for, at den højtærede handelsminister trods en del betænkeligheder har ladet sit praktiske håndlag slå igennem, således at vi i fællesskab kunne møde ved pumperne.

Handelsministerens ændringsforslag under nr. 5 og 8 er tiltrådt af hele udvalget, og disse forslag kan jeg anbefale uden yderligere bemærkninger.

Jeg skal herefter knytte nogle ord til de af handelsministeren stillede ændringsforslag, som er tiltrådt af et flertal, nemlig de tre regeringspartier. Ændringsforslaget under nr. 2 betyder en ny affattelse af § 4, stk. 3. Der er her tale om et værdifuldt bidrag til administrativ forenkling. De mange snese priser, takster og honorarer, som fastsættes af kommunerne, skulle efter den oprindelige formulering passere monopoltilsynet til udtalelse. Man må erkende det upraktiske i en sådan tilstand, og ændringen betyder en væsentlig indsnævring og en klar afgrænsning af de områder, der falder ind under bestemmelsen. Dette fremskridt er da også

[Jens Peter Jensen (Sorø amt).]

påskønnet i den fornyede henvendelse fra de kommunale organisationer, som i dag er kommet til udvalget, og som vi bør se nærmere på mellem anden og tredje behandling. Herunder håber jeg at vi kan nå frem til en yderligere forbedring af lovtæksten. Man må jo sætte sig som mål yderligere at begrænse monopoltilsynets administrative opgaver. Tilsynet får nok om ørerne i forvejen, så om man kunne finde en anden løsning på de problemer her, skulle det glæde mig meget.

Jeg kan måske en lille smule vejledende sige sådan i al stilfærdighed, at man vel nok må sige, at på disse områder er den fornødne ekspertise nok i højere grad til stede i vedkommende ministerier end hos monopoltilsynet. Jeg synes også nok, vi måske en gang mere bør overveje, om det er helt rimeligt, at monopoltilsynet skal være vejledende for folketingets finansudvalg vedrørende licensproblemerne; det må vi nok tage op til overvejelse igen. Jeg kan anbefale ændringsforslaget, men ser altså gerne en fornyet drøftelse af hele forholdet.

Må jeg i parentes bemærke til den socialdemokratiske ordfører, at der må da vist foreligge en teknisk mangel i det socialdemokratiske ændringsforslag nr. 1 om at lade § 4, stk. 3, bortfalde. Det må være både stk. 3 og stk. 4, der er tale om. Når man alligevel skal hen og lave om på teknikken, så var det måske en idé at overveje at trække det ændringsforslag tilbage og så se, hvad vi når frem til imellem anden og tredje behandling.

Jeg kan også anbefale ændringsforslaget under nr. 4 til § 5, stk. 1, nr. 5. Det er en tydeliggørelse af, at den foreslåede bestemmelse alene vedrører omfanget af lønforbedringernes indregning i priserne med pristigning til følge. Jeg skal i denne sammenhæng henvise til betænkningen, der beskriver udvalgets drøftelser af bestemmelsen set i forhold til minimallønssystemet. Endvidere henviser jeg til bemærkningerne til lovforslagets § 5, stk. 1, nr. 5, der giver såvel monopoltilsynet som arbejdsgiver og arbejdstager en række vejledende definitioner for bestemmelsens anvendelse i praksis. Jeg vil ikke påstå, at man efter læsningen af nævnte bemærkninger ser alt sådan i en lynglimtklarhed, men med god vilje kan man her finde en orientering. Den vil jo senere blive suppleret med vejledning fra

monopoltilsynet, som jeg går ud fra kommer til verden på den måde, at tilsynet drøfter den med de interesserede parter på arbejdsmarkedet.

De af mindretal stillede ændringsforslag må jeg anbefale at stemme imod.

Min partifælle det ærede medlem hr. Anders Andersen har i betænkningen afgivet en særudtalelse, som han nærmere vil motivere under denne forhandling. For god ordens skyld nævner jeg, at flere medlemmer af venstres folketingsgruppe har taget forbehold over for lovforslagets fremme og vil afvente resultatet af udvalgsforhandlingerne mellem anden og tredje behandling.

I den offentlige debat om det foreliggende lovforslag er der faldet ord om, at det er en erhvervsfjendtlig lovgivning. Jeg mener ikke, at der er holdepunkt for en sådan påstand. Den omstændighed, at loven vil påføre erhvervsdrivende besvær, er ikke ensbetydende med, at loven er erhvervsfjendtlig. Det står da klart for alle, at vi her i landet har alvorlige økonomiske problemer at slås med, og at disse især kommer til udtryk gennem en alt for belastet betalingsbalance og gennem en urimelig vækst i omkostningsniveauet. Den slags forhold kan der ikke bødes på, uden at det volder besvær. Erhvervslivet må være dybt interesseret i, at der gøres alvorlige, om end upopulære forsøg på at rette op på disse skævheder.

Når mange erhvervsvirksomheder i dag er sårbare, så skyldes det jo bl. a. de nævnte forhold, der i praksis har medført, at vi igennem en længere tid end ønskeligt har måttet fastholde en meget stram pengepolitik med et tilhørende højt renteniveau. Vi må snarest muligt søge tilvejebragt lempelser på dette felt, men en forudsætning herfor er, at der på anden måde tages reb i sejlene, og en af disse måder kommer til udtryk gennem dette lovforslag. En anden måde vil være en endnu større agtpågivenhed med hensyn til det offentliges forbrug af penge og arbejdskraft, og jeg forstår, at regeringen i høj grad er opmærksom herpå. Det må også siges at være i erhvervslivets interesse.

I den offentlige debat er også hævdet, at forslaget er vendt imod lønmodtagerne. Heller ikke denne påstand kan holde for en nærmere prøvelse. Man må komme til den erkendelse, at lovens formål udtrykker no-

[Jens Peter Jensen (Sorø amt).]

get positivt for såvel erhvervsliv som lønmodtagere. Betænkningens udtalelse fra det socialdemokratiske mindretal siger da også, at man er tilhænger af en prislovgivning, som kan stabilisere prisniveauet. I bemærkningerne til ændringsforslaget under nr. 3 siger mindretallet videre:

„Ved denne formulering ønsker mindretallet at understrege, at ikke enhver lønforhøjelse bør kunne overvælttes på priserne . . .“

Jeg tror egentlig ikke, at der er så stor forskel i dette mindretals og flertallets opfattelse. Jeg havde meget gerne set, at det var kommet til et forlig mellem regeringspartierne og socialdemokratiet i denne sag. Havde vi haft lidt mere tid og et mere bekvemt tidspunkt for forhandlingerne herom, skønner jeg, der havde været visse muligheder for at nå frem til et fælles standpunkt. Begge parter ønsker jo prisstabilitet, og begge parter ønsker indgåede overenskomster respekteret.

Lovforslaget rummer nydannelser i forhold til tidligere prislovgivning, bl. a. samspillet imellem lønudviklingen og prisdannelsen. Dette sammen med, at lovforslaget knytter kalkulationsreglerne til bestemte datoer, kan meget vel motivere, at loven får en kortere løbetid end oprindeligt tænkt. Jeg er derfor parat til at drøfte en fremrykning af revisionsbestemmelsen i § 15, stk. 4, og lyttede her med særlig opmærksomhed til den konservative ordførers bemærkninger i samme sammenhæng.

Efter mit skøn vil man nemlig ret hurtigt få et erfaringsgrundlag, der motiverer ændringer i lovgivningen. Dette forhold bør også indgå i overvejelserne mellem anden og tredje behandling.

Niels Helveg Petersen: Lovforslaget om priser og avancer har jo ikke været til nogen langvarig behandling i udvalget. Til gengæld synes jeg man har ret til at sige, at det har været en grundig behandling, der gør det fuldt forsvarligt på det foreliggende grundlag at vedtage dette lovforslag. Der har været mange henvendelser til udvalget. Der er blevet svaret på mange spørgsmål, og der har været adskillige samråd, langvarige samråd med ministre.

Lad mig sige allerede på dette tidspunkt,

at jeg kan som tidligere ordførere anbefale de ændringsforslag, som er stillet af handelsministeren og tiltrådt af flertallet, og som på alle punkter, synes jeg, indebærer forbedringer af det oprindelige forslag. Det er mit bestemte indtryk, at der under forhandlingerne i udvalget var en god vilje til at nå til enighed, og der blev gjort gode forsøg på at finde nogle formuleringer på de stridspunkter, der er, som ligesom kunne overvinde uenighed. Når det ikke lykkedes, skyldes det ganske enkelt uenighed om det reelle indhold i sagen. Ofte oplever man måske nok det modsatte, at der ikke er så forfærdelig stor uoverensstemmelse, når det kommer til stykket, men at den gode vilje mangler.

Der er ét principielt forhold, som jeg har lyst til at trække frem, nemlig dette, at der med denne nye permanente prislov, som det jo i princippet er, er skabt en sammenkædning mellem overenskomstforhandlinger og prisudvikling. Hidtil har det altid været sådan, at parterne forhandlede løn og bagefter sagde: men prisudviklingen er regeringens ansvar, det er regeringens og folketingets ansvar alene.

Jeg tror, at det er betydningsfuldt at skabe en sådan sammenkædning imellem overenskomstforhandlinger og prisudvikling. Det er i hvert fald den hidtidige erfaring, at uden en sådan sammenkædning har det ikke været muligt at hindre prisstigninger og en udhuling af forhandlingsresultater ved lønforhandlingerne. Det har ikke været muligt at hindre en ofte stærk inflatorisk udvikling uden denne sammenkædning, og ofte har vi jo oplevet efter overenskomstforhandlinger, at lønforbedringer for enkelte grupper er blevet spist op i løbet af meget kort tid af efterfølgende prisstigninger, især til skade for de grupper, som plejer at få særlige tillæg til normallønnen, og som ikke i fuldt omfang deltager i lønøgningen, det vil sige de lavtlønnede, og det vil igen især sige kvinderne.

Jeg tror som sagt, at en roligere prisudvikling og en roligere omkostningsudvikling forudsætter en sådan bedre samordning og herunder også som sagt en sammenkædning af lønudvikling og prisudvikling. Vi er i det radikale venstre principielt tilfreds med denne udvikling, og vi tror, den får betydning også i fremtiden.

[Niels Helveg Petersen.]

For så vidt er denne sammenkædning mellem lønforhandlinger og prisudvikling respekteret af socialdemokratiet, men også kun delvis. Det socialdemokratiske ændringsforslag til det betydningsfulde nr. 5 i § 5, stk. 1, er kun en halvhjertet tilslutning til princippet. Når det kommer til stykket, så står socialdemokratiet af, nemlig når det drejer sig om at prøve på at give denne lovgivning tænder at bide med. Intentionen deler man, men når man skal ikklæde formålet en praktisk klædedragt og forsøge at gøre det betydningsfuldt, vil man ikke medvirke. Socialdemokratiets forslag ville betyde, at de nye principper, som man her forsøger at bygge ind i en prislovgivning, ikke ville få en chance, og derfor kunne man ikke nå til enighed.

Hvis man kan forhindre de uønskede former for lønglidning, så vil det være til gavn for hele pris- og omkostningsudviklingen og dermed for erhvervslivet; det vil være til gavn for beskæftigelsen og konkurrenceevnen, det vil i særlig grad være til gavn for de lavtlønnede, for kvinderne, og det vil samtidig betyde, at de generelle tillæg, som er ydet i særlig grad ved denne overenskomstsituation, får lov til at virke mere, end de har gjort ved tidligere overenskomstforhandlinger. I jo mindre grad det lykkes at forhindre den uønskede lønglidning, i jo mindre grad vil disse formål kunne opnås.

Det vil blive hævdet, at dette forslag er et angreb på det bevægelige lønsystem. Det må jeg absolut afvise. For det første er det klart tilkendegivet i bemærkningerne i betænkningen, at lønjusteringer kan finde sted parallelt med, hvad der er tale om inden for andre områder, og kan indregnes. Dernæst må jeg pege på, at parternes egen forudsætning jo er den, at der ikke må ske en almindelig forhøjelse af lønsatser. Endelig er de lønsystemer, der her er tale om, jo såkaldt produktivitetsfremmende og derfor i princippet prisneutrale. Det er ikke i strid med hverken ånd eller bogstav i overenskomsterne at forhindre lønglidning i at overvælttes på priserne; tværtimod er det i strid med den solidariske lønpolitik at antage noget sådant.

Modregningsbestemmelsen har der været en del diskussion om. Jeg vil gerne slå fast,

at der ikke med dette lovforslag statueres nogen pligt til modregning; dette er ingen lønningslov, men en prislov, og der er udelukkende i prismæssig henseende en pligt til at tage hensyn til en mulighed for modregning.

Hvad de andre større stridspunkter angår, kan jeg give mit partis tilslutning til det fortsatte kommunale prisstop indtil den 1. september samt prisstoppet for el, gas og telefon. Jeg tror, det i befolkningen føles rimeligt, at også de offentlige takster bidrager med deres til en ønskelig stabilisering af prisudviklingen.

Det har været fremdraget og været kritiseret, at man efter den 1. september ønsker at indføre en obligatorisk høring for de kommunale myndigheder hos monopoltilsynet. Monopoltilsynet skal over for ønsker om at hæve taksterne på nærmere bestemte områder udtale sig om den almindelige pris- og lønudvikling. Jeg forstår ikke harmen over forslaget. Det berører ikke de kommunale myndigheder deres selvstændighed, gør intet indgreb i deres kompetence. Det sikrer, at de kommunale myndigheder har fuldt overblik over, hvilke dele af takstforhøjelserne der skyldes reelle omkostningsstigninger, og hvilke der eventuelt måtte skyldes et ønske om at hente et skatteprovenu hjem over taksterne. Det formål kan jeg på mit partis vegne tilslutte mig.

Fru Lis Groes kritiserede stærkt, at monopollovens § 24 trækkes ud af monopolloven ved indførelse af denne permanente prislov. Det skal ses i sammenhæng med, at der her er tale om en anden prislov, som er af permanent karakter. Forhåndsgodkendelsen efter § 24 er derfor efter vort skøn ikke fortsat så nødvendig. Dette betyder ikke, at monopolvirksomhederne uden videre får en helt fri prisdannelse. De vil ikke have større muligheder end før for at kunne hjemtage store gevinster. Nu som før skal de virksomheder, som har været underkastet § 24, have monopoltilsynets tilslutning til prisforhøjelser. Jeg vil kun føje til på mit partis vegne, at vi vil reservere os at tage dette standpunkt op til overvejelse, hvis det skulle vise sig — hvad vi ikke forventer — at prisudviklingen for de virksomheder, der omfattes af § 24, udviser et andet mønster, end vi hidtil har kendt. Jeg er overbevist om, at i hvert fald denne lovbestemmelse ikke

[Niels Helveg Petersen.]

kommer til at medføre, at § 24-virksomhederne får en anden prisudvikling, end vi hidtil har kendt, fordi det fundamentale forhold, at deres priser skal godkendes, jo fortsat består.

Med hensyn til landbrugets hjemmemarkedsordninger og beregningen af hjemmemarkedspriserne så bringes de nu ind under kalkulationsreglen, og der bliver derfor fuld ligestilling ved beregning af landbrugspriserne med, hvad der gælder for det øvrige erhvervsliv. Der er ikke de store praktiske konsekvenser af dette. Under de forudsætninger, som er stillet op, bl. a. denne beregning med ca. 2/3 til fremmed arbejdskraft, vil resultatet rent prismæssigt for forbrugerne ikke blive forskelligt fra, hvad den hidtidige lovgivning ville have ført til. Så stærkt er det vel knap udtrykt, men man siger fra handelsministeriets side i det notat, vi har fået, at der vil ikke være forskel efter det, man i øjeblikket kan skønne, på de forhøjelser, som mæglingsskitsen ville føre til, og de forhøjelser, som anvendelse af kalkulationsreglerne ville føre til, og det må vel egentlig siges at være rimeligt at sikre, at der er en sådan ensartethed, fordi der sidste år blev indgået en særlig aftale med landbruget.

Jeg har ikke yderligere bemærkninger til fru Lis Groes. Jeg skal blot slutte med at sige, at jeg på mit partis vegne kan anbefale ændringsforslagene stillet af handelsministeren og tiltrådt af et flertal eller af udvalget.

Ømann: Ja, det var jo det første tilløb til noget, der lignede begejstring for dette lovforslag. Det er egentlig ejendommeligt, at det skal komme fra radikal side. Ellers må man vel sige, at de øvrige borgerlige taler kan sammenfattes på den måde, at det var et skrig til vennerne i erhvervslivet: hold ud venner, vi vil det gode! Det er jo et spørgsmål, hvor meget et sådant opråb vækker gehør. Hr. Hans Kjær sagde, at dette lovforslag var et nødvendigt, men ikke behægtigt led i bestræbelserne for at sanere økono-

mien, og det bliver hverken behægtigt for monopoltilsynet eller for erhvervslivet. Denne bedømmelse var et noget mildt ekko af den karakteristik, som de fremmødte erhvervsorganisationer gav af regeringens økonomiske politik i almindelighed og af dette lovforslag i særdeleshed.

Hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt) var så led ved denne affære, at han valgte at tale om morgendagens tekst, perspektivplanen.

Der var lange drøftelser, og der var mange diskussioner, og der kom også mange ændringsforslag ud af det — hvilket er udtryk for regeringens betænkeligheder — men det er alligevel ikke lykkedes at forme en lovgivning ud af dette, som kunne blot tilnærmelsesvis fremme det angivne formål, nemlig at virke til stabilitet i priseniveauet.

Hvad ligger der i stabilitet i priseniveauet? Ja, det er det, som dette lovforslag aldeles er gået fejl af. Priser må være indbyrdes bevægelige, nogle priser må stige på grund af omkostningerne. Skal niveauet derfor være stabilt, ja, så forudsættes det, at andre priser sættes ned med baggrund i forøget effektivitet, og det sidste er jo ikke et forhold, som dette lovforslag fremmer. Her hænger man altså enkelte priser og enkelte brancher op på en fra fortiden arvet pris-knag. Det er en rigorisme, som man ikke kan forvente at det økonomiske liv skal kunne honorere.

Men lad os nu begynde fra begyndelsen af med de punkter, som har vakt særlig diskussion under udvalgsarbejdet. Her støder vi først på prisfastsættelsen over for kommunerne og de koncessionerede virksomheder. Det lyder jo smukt med, at det er de offentlige virksomheder, der skal gå i spidsen ved at være tilbageholdende med takster, og det samme skal altså de koncessionerede selskaber, men der er en bagside af medaljen. For det første administrative besværligheder for kommunerne ved at fastholde denne takstpolitik. For det andet tvinger man kommunerne til at ændre deres budgetteringsforudsætninger. Hovedsagen er vel, at man vil bære en sten til den selvfinansieringsbyrde,

[Ømann.]

som regeringen uhæmmet har lagt over på kommunerne i det sidste par år. For det tredje tilsigter man at skære toppen af en pristalsstigning, således at man kan spare en dyrtidsportion. Det er klart, at det er et af de punkter, der må gøre mig meget betænkelig ved dette forslag.

Det er klart fremgået, at det er denne hensigt, at skære toppen af pristallet, at fratage lønmodtagerne en dyrtidsportion, der ligger bag ved datoen 1. september. Efter den 1. september skal der altså være frit slag for det kommunale selvstyre og for de koncessionerede selskaber, dog først efter at man har indhentet en vejledende udtalelse fra monopoltilsynet, som skal erklære sig om, hvad der under hensyn til pris- og indkomstudviklingen i samfundet er forsvarligt. Vi har altså her et nyt overordnet tilsynsorgan over kommunerne, hvis fornuft man åbenbart ikke nærer særlig tiltro til. Den nye styrelseslov har jo ét tilsynsorgan, indenrigsministeriet er et andet, og nu indføres altså monopoltilsynet.

Det er dog en ejendommelighed bestemmelse. Store administrative armsving bliver der tale om og stor administrativ ulejlighed, men alligevel er der ikke tale om noget, som skal have nogen sikker effekt. Der er tale om en vejledende udtalelse, og den skal offentliggøres, så at det kan konstateres, hvem der har rettet sig efter den, og hvem der ikke har rettet sig efter den. Det skal nok give anledning til interessante politiske situationer rundt omkring i kommunalbestyrelserne. Må ikke denne bestemmelse burde have været forbehandlet i konfliktforskningsinstituttet?

Nu er der kommet et ændringsforslag, hvad angår denne særegne paragraf, og det går ud på at begrænse galskaben. Når vi har ca. 275 kommuner og de vel har en 30-40 takster hver, ja, så kan man gange disse to tal med hinanden og regne ud, hvor mange enkeltsager monopoltilsynet får at skulle give vejledende regler om; det har man indset var det rene galimatias. Jeg kan alligevel ikke stemme for denne paragraf, selv om den får dette begrænsede rådefelt; det bliver slemt nok alligevel.

Generelt har man altså underkastet erhvervslivet en række kalkulationsregler, som udvalget ikke kunne få klarhed over. Vi

kan så bede til, at erhvervslivet er klogere og kan få klarhed over, hvad det egentlig drejer sig om. Trøsten er jo, at man kun bliver stillet til regnskab for en manglende forståelse, hvis det lykkes monopoltilsynet at slå ned på en fejlberedning. De gode vil altså prøve på at hitte ud af, hvad dette her egentlig drejer sig om, og de onde vil grine højt — og gøre, som de plejer. Det er egentlig en heroisk tanke at tro, at man ved hjælp af disse regler og de 25-50 mand i monopoltilsynet vil kunne besværges prisudviklingen i Danmark ved enkeltsager og ved enkelte straffe og bøder skabe en sådan generalprævention, at hele prisdannelsesprocessen vil føje sig. Jeg tror, at dette håb er forfængeligt.

Denne kalkulationsregel, som nu bringer alle under mistanke, har imidlertid sin baggrund. Den skulle med, fordi det er den, der indeholder den bestemmelse, som regeringen tror på er en garanti mod lønglidning. Her er man imidlertid også inde på en forfængelig tankegang. Jeg tror ikke, at regeringspartierne kan hente en tøndel i den lønglidningsmekanik, som regeringens økonomiske politik sætter i gang og faktisk gør nødvendig. Der kan skrives paragraffer, men livet har sin egen ubønhørlige gang.

Må jeg endelig sige om denne paragraf, som altså umiddelbart er henvendt til handlende, småhåndværkere, først og fremmest det mindre erhvervsliv, som får besvær med at regne ud, hvad den egentlig går ud på, at det er vel efterhånden sådan, at de byrder, som det offentlige lægger på erhvervslivet, virker på den måde, at de store virksomheder med solidt regnskab — måske med maskinbogholderi — ja, de kan bære disse byrder uden større vanskelighed, men de mindre, som skal foretage dette pr. håndkraft og efter tyraften, er vist efterhånden noget overbebyrdet med de pligter, som pålægges dem.

Det lykkedes under forhandlingerne at få både regeringen og regeringspartierne til at forstå, at der fandtes overenskomsthjemlede lønstigninger, som ville blive ramt af lovforslaget, og derfor fik man nogenlunde reddet i land det glidende lønssystem under jernindustrien. Regeringen ville åbenbart ikke risikere eksplosioner på smedefeltet. Andre lykkedes det altså ikke at sikre. Der er i overenskomsterne i mægtingsforslaget givet

[Ømann.]

en generel adgang til modregning, og det dækker over den realitet, at nogle steder er der sædovane for modregning, andre steder modregner man slet ikke. Lovforslaget tvinger faktisk til modregning i et videre omfang og i et hidtil uset omfang. De ikke-modregnede løntillæg kan ikke indgå i kalkulationerne.

Her var regeringen aldeles kompromisløs under forhandlingerne, og det har vel sin historiske forklaring. Her har vi den sidste rest af regeringens indkomstpoltiske oplæg, dette punkt, hvor man kan komme og sige, at man bekæmper lønglidning. Jeg tror, at man kan sige om dette punkt som om de øvrige, at det er begrænset, hvad denne lov kan udrette såvel på lønglidningsfeltet som på pris- og avanceglidningsfeltet. Men det, der i alle tilfælde står tilbage, er regeringens gode vilje til at lægge et pres på de normalleddes område.

Lad mig forlade disse kalkulationsregler, der gælder for alle, og omtale § 6, der til gengæld kun gælder for en begrænset kategori, nemlig tjeneste- og serviceydelser, det område, hvor man erfaringsmæssigt har de største og mest ubegrundede prisstigninger. Her giver man principielt fri. Her giver man, hvad man ikke kunne unde den betrængte detailhandel, fuldstændig frihed, men med en adgang for monopoltilsynet til, hvis det magter det, hvis det har mandskab til det, at gribe ind. Det henstår aldeles uafklaret, med hvilken energi og effekt disse indgreb vil finde sted. Vi har altså her en lovgivning, som i relation til de reale forhold er helt akavet. Hvor der er behov for indsende, giver man fri, og hvor der er prisstagnation, konkurrence og nedadgående omsætning, ja, dér lægger man håndjernene på.

Det samme hovedresultat vil loven fremkalde, hvad angår aflønningen af egen arbejdsindsats. Her nåede man ikke frem til nogen formel, og der kan altså ikke indregnes nogen prisregulering på grundlag af stigning i egen arbejdsindsats. Denne diskussion vakte noget til live inden for venstre. Man måtte have en særordning, og det hører jo med til dagens orden i regeringens liv, at Danmarks liberale parti skal have en særforplejning. Det fik man også her. Selv om man på forhånd havde besluttet — det fremgik af det notat, som kom for godt en

måneds tid siden om den kommende prislovgivning; man havde endda offentligt gjort meget ud af denne beslutning — at landbrugets priser i henhold til hjemmemarkedsordningerne skulle ligestilles med industriens og handelens kalkulationsregler, så er VKR-partierne nu ifølge betænkningen fuldt enige om at „præcisere“, at sådan skulle det alligevel ikke være, for priserne skulle beregnes ud fra et omkostningsniveau, hvor der var 1 ejer og 2 medhjælpere. Det er det, man kalder et dobbeltbegreb. Landbruget vil beholde effektivitetsgevinsten og samtidig beholde indregningen af 2 fremmede arbejdere.

Det har under udvalgsbehandlingen været handelsministeren meget magtpåliggende at forsikre os om, at det, han sagde ved førstebehandlingen om afskaffelse af monopollovens § 24, var rigtigt. Han sagde, at det var noget, man ikke måtte overeksponere, dette punkt. Det er ikke lykkedes ham at overbevise mig. Jeg tror, det er væsentligt at fremhæve, at regeringspartierne ikke bare formelt som antyd det her ved de tidligere indlæg, men reelt har svækket vor monopollovgivning ved at afskaffe de forudgående godkendelser af prisforhøjelser i de foretagender, der har prisaftaler. Jeg kan forstå, at monopoltilsynet får mindre tid til at beskæftige sig med monopolerne, når man nu skal have opmærksomheden stærkere henvendt på kioskere og tobakshandlere, men jeg kan ikke sympatisere med tendensen. Jeg håber for regeringen, at erhvervslivet kan indse det vise heri.

Der er en del ændringsforslag, som er tiltrådt af udvalget som helhed. Det er nogle, som handelsministeren er fremkommet med for ligesom at afværge de mest gnubbede ord fra erhvervslivets side, nogle af dem indeholder redaktionelle forbedringer, og dem kan vi naturligvis tilslutte os.

Jeg kan ligeledes anbefale de af socialdemokraterne under nr. 1, 3 og 9 stillede ændringsforslag, der berører de forhold, jeg har omtalt vedrørende kommuner, vedrørende indregning af overenskomstmæssige stigninger og vedrørende monopollovgivningen.

Jeg anbefaler at stemme imod flertalsforslaget under nr. 2 vedrørende kommunernes stilling efter 1. september 1971. Et forsøg på en forbedring af denne håbløse bestemmelse vil efter min opfattelse være omsonst.

Sigsgaard: Til diskussionen om lønforbedringers indregning i prisgrundlaget vil jeg gerne for det første sige, at bestemmelserne, også sådan, som de er ændret, vil være praktisk talt umulige at praktisere. For det andet har debatten understreget, at lovens vigtigste formål er at begrænse lønforbedringerne, og at den nok vil gøre det i højere grad, end den vil begrænse prisstigningerne, selv om det ikke vil sige så meget.

Socialdemokratiets ændringsforslag nr. 3 sigter ligesom ministerens og flertallets ændringsforslag nr. 4 på indirekte at holde visse lønninger nede og er næsten umuligt at administrere, men da det dog samtidig er bedre end regeringens, idet det ikke forlanger modregning, vil vi ikke stemme imod det, men undlade at stemme.

Lovforslaget er jo blevet endnu mere gennemhullet under udvalgsarbejdet. De effektive virksomheder, som der tales om i § 7, skal kunne få dispensation; de skal nu ikke mere have prisforhøjelser, der kun bidrager til at dække indirekte omkostninger og nettoavance — det er jo den oprindelige ordlyd — de skal ifølge betænkningen have fuld dækning for normal avance og indirekte omkostninger. Endnu flere virksomheder vil herefter kunne få endnu vigtigere dispensationer fra loven.

Interessant er det jo også, at kommunerne skal behandles langt mere hårdhændet end de private erhvervsdrivende. De får først et stop, og efter 1. september skal de ind og orientere monopoltilsynet, før de forhøjer taksterne. Monopolerne, som monopoltilsynet vel ellers er skabt til at kontrollere, skal ikke mere forud indberette deres vejledende priser til tilsynet, i stedet for skal tilsynet altså bruge kræfterne bl. a. på kommunerne. Det er jo interessant og forstemmende, at VKR i så høj grad ligger under for monopolernes interesser.

Man taler tit og gerne om kommunernes selvstyre, men i praksis blæser man på det. Man gør det tit, og man gør det også i dette tilfælde, for med denne lov sætter man embedsmænd til at kontrollere de valgte politiske beslutninger; spørgsmålet om taksterne er jo i høj grad politiske beslutninger, og dette er et åbent brud med folkestyreideen.

FDM har henstillet, at der for områder, hvor der indtil oktober var bindende kalku-

lationsregler i kraft, genindføres tilsvarende kalkulationsregler; ellers vil reparationspriserne stige kraftigt, siger FDM. Men det har VKR nægtet, og det viser, at formålet med loven altså ikke er at forhindre sådanne kraftige prisstigninger. Det samme gælder andre tjenesteydelser, dér kan også forudses kraftige prisstigninger.

De værste prisstigninger lader VKR altså ligge, og det er prisstigninger ud over dem, jeg har nævnt hidtil, nemlig stigningerne på fast ejendom; nogle af de største profitter, vi kender, nemlig bankernes, berøres heller ikke af lovforslaget, og banktilsynet holder dem jo ikke nede.

Forbrugerrådet undrer sig over, at handelsministeren ikke har fremsat det lovforslag om mærkning og skiltning, som et flertal i forbrugerkommissionen har foreslået. Ja men det viser kun, at VKR varetager branchernes interesser, for brancherne er jo imod påbudt mærkning og skiltning; det viser altså, at VKR modarbejder forbrugernes interesser. Forbrugerne kan jo bedre undgå at blive snydt, når f. eks. kiloprisen tydeligt er angivet; så kan der sammenlignes, og så kan forbrugerne købe billigst muligt ind, men det vil regeringen altså ikke sikre.

Monopoliseringen skrider jo hastigt fremad i disse år. På stadig flere områder er der ingen priskonkurrence; fru Lis Groes nævnte en lang række af disse områder. Firmaerne aftaler deres prispolitik indbyrdes, og på sådanne områder er der selvfølgelig særlig brug for kontrol; det er desværre typisk, at kontrollen svækkes netop her, hvor behovet er så stort. Det, som loven bl. a. betyder, er friere slag for monopolerne i en tid, hvor monopoliseringen altså er stærkt tiltagende. Det er VS selvfølgelig imod, og derfor stemmer vi for socialdemokratiets ændringsforslag under nr. 9.

I samme omfang som priskonkurrencen afskaffes, går jo reklameudgifterne op; ingen reklamerer så tosset som de store olieselskaber f. eks., og ingen hader priskonkurrence mere end de. Men betænkningen understreger alligevel, at priserne skal give fuld dækning for reklameudgifter, også for stigning i reklameudgifterne, men stigning i lønnen uden for overenskomststrammerne skal priserne ikke give dækning for. Det er udmærket, hvis konkurrencen betyder, at

[Sigsgaard.]

lønstigninger ikke følges op af prisstigninger, men det er lønmodtagerfjendsk, når både VKR og socialdemokratiet og SF mere eller mindre vil bremse lønnen gennem prisloven. Hvorfor ikke bremse f. eks. reklamen i stedet for? Hvorfor har ingen af de fem partier interesseret sig for det spørgsmål?

Landbrugslobbyen har som sædvanlig sikret sig særfordele. Socialdemokratiet tager afstand i mindretalsudtalelsen fra de regler for beregning af landbrugets priser, som VKR har vedtaget. Socialdemokratiet siger, at det ikke har været muligt for udvalget at vurdere reglerens forsvarlighed. Nu er det jo sådan, at nogle selvfølgelig har vurderet reglerne og deres virkninger, og det må jo så, da udvalget ikke har haft realitetsdrøftelser, være VKR. Særbehandlingen af landbruget er altså tilsyneladende aftalt gennem udenomsparlamentariske forhandlinger mellem hr. Anders Andersen og andre og VKR-lederne, og så har udvalget og nu folketinget fået besked om resultatet.

Om lovforslaget som helhed skal jeg kun gøre nogle få bemærkninger. Alene det, at der er brug for en prislov, viser, at snakken om den frie konkurrence ikke har så meget med virkeligheden at gøre på en hel del områder, for var der fri konkurrence på priserne, ville prisloven jo være overflødig.

Desværre har VKR med flid lavet loven sådan, at den måske vil virke en smule dér, hvor der er mindre brug for den, men at den vil virke mindre end tidligere love dér, hvor der er mest brug for den, nemlig i de monopoliserede brancher. Loven kanoniserer en del prisstigninger og kriminaliserer samtidig prislovsmæssigt en del lønstigninger; i den henseende er den altså vendt imod den største forbrugergruppe, nemlig lønmodtagerne. For når priserne stiger hurtigere end lønnen, — og det lægger loven jo op til — kan der selvfølgelig også købes mindre for lønnen.

Jeg tror, man kan sige, at sjældent har et lovforslag været så enstemmigt og så skarpt kritiseret som dette. Har overhovedet nogen uden for VKRs folketingsgrupper og uden for regeringen været tilfreds med det? Jeg ved ikke, om man har haft besøg af tilfredse folk i udvalget, eller om man i dagspressen eller på anden måde har hørt om folk, der er tilfredse med det. Der er, så vidt jeg ved,

ingen uden for regeringspartierne, der er tilfredse med det, og alligevel bliver det trumfet igennem her i folketinget; det er så sikkert som amen i kirken.

Det er det omvendte folkestyre, der praktiseres her, nemlig de gamle partiers lære om, hvordan man styrer folk, uden at disse får et ben til jorden. Det er den lære, vi her ser praktiseret, og det er medvirkende til, at vi selvfølgelig ikke kan være med til at vedtage lovforslaget, som det foreligger.

Hanne Reintoft: Det er faktisk en raffineret betegnelse, handelsministeren har fundet for denne lov, når han kalder den lov om priser og avancer; den kunne lige så godt have heddet lov om prisstigninger, for det er det, det hele drejer sig om. Allerede inden den er vedtaget, rejses der fra forskellige sider krav om højere priser, og loven imødekommer jo faktisk dem alle. Efter dens vedtagelse, kan der kræves prisstigninger på grundlag af så godt som alt. Stigende råvarepriser, også prisstigninger, der ikke skyldes forhold uden for landets grænser, giver højere priser. Landbrugsvarerne skal stige, og de overenskomstmæssige lønforhøjelser, der bliver tale om, vil også medføre højere priser.

Alligevel ser man, at erhvervslivet hykler beklagelse over prisloven, for jeg tror, man skal tage det som hykleri og ikke som noget som helst andet. Det gælder Grosserer-Societetet, det gælder Industrirådet, det gælder Håndværksrådet, og det gælder åbenbart også en del af de folk, der repræsenterer storlandbruget i partiet venstre her i tinget, og som jo som sædvanlig har alt for stor indflydelse i forhold til den mængde mennesker, de repræsenterer.

Vi har set disse beklagelser før. Inden mæglingsforslaget blev vedtaget, klagede Arbejdsgiverforeningen og påstod, at hvis arbejdsgiverne skulle betale de lønforhøjelser, der ville blive en følge af det forelagte mæglingsforslag, ville vores konkurrenceevne gå fløjten og dansk erhvervsliv komme i svære vanskeligheder. Men da mæglingsforslaget først var vedtaget, selv om det kun med kniberi og udemokratiske regler lykkedes at lokke et flertal frem blandt arbejderne, var det helt andre toner, der lød. Så hoverede arbejdsgiverne og indrømmede, at det var et godt mæglingsforslag for dem, og

[Hanne Reintoft.]

at lønstigningerne holdt sig inden for rimelige rammer, og det havde de så sandelig ret i. Men det understreger jo mere end meget andet, at det var et meget dårligt mæglingsforslag for arbejderne.

Jeg tror, det forholder sig nøjagtig ligesådan med prisloven. Mens forslaget er til behandling her i tinget, så klager man, så presser man på for at få en endnu mere fordelagtig lov for monopolerne og for det store erhvervsliv. Når lovforslaget først er vedtaget, skal det nok vise sig, at både grossererne, industrifolk og håndværksfirmaer med deres meget bundne fortalere her i tinget nok skal vise sig at være ganske tilfredse.

Den måde, lovforslaget er udformet på, viser med al tydelighed, at hensigten er at opsøge enhver lønfremgang, der måtte opstå på arbejdsmarkedet. Alene det forhold, at lovforslaget blev omgærdet med den dybeste hemmelighedsfuldhed, indtil mæglingsforslaget var vedtaget, viser, at regeringen ønskede at true fagbevægelsen til at vise tilbageholdenhed, og desværre lod dens leder sig jo også true.

I lovforslagets bestemmelse om, at overenskomstsmæssige og fælles lønstigninger kan indregnes i priserne, ligger der også en trussel. Med prisloven i hånd ønsker regeringen at slå to fluer med ét smæk, dels at forsøge at bremse lønfremgangen på arbejdspladserne, dels at sikre højere profitter til erhvervslivet.

Et par ting i behandlingen af dette lovforslag burde kunne vække forundring. For det første at Landbrugsrådets præsident med følge er så utilfreds, men selvfølgelig er det svært på nogen måde at stille storlandbruket tilfreds. For det andet — og det er vel nok mere bemærkelsesværdigt — er socialdemokratiet og dets bindestregsparti SF jo faktisk gået ind for samme tankegang som regeringen, nemlig at lønstigninger skal betales gennem højere priser. Havde man kunnet få sine beskedne ændringsforslag presset igennem, var man jo gået på galejen. De ændringsforslag, det socialdemokratiske mindretal har stillet, støttet af SF, hvor det kræves, at også aftaler om lønforhøjelser inden for minimallønsmrådet skal kunne give anledning til prisstigninger, forekommer mig højst besynderlige. Mener socialdemokratiet og SF virkelig, at de lønforbed-

ringer, der opnås gennem aktiv indsats på arbejdspladserne eller ved aftaler mellem arbejdsgiver og arbejdere eller deres faglige organisation, skal betales af arbejderne gennem højere priser? Hvis det er tilfældet, må man sige, at al klassebevidst fornuft er hørt op, men jeg skal da også indrømme, at jeg ikke tillægger nogen af de to partiers ledere meget af den vare.

Det burde være nødvendigt at give kurser i de mest elementære forhold mellem løn, pris og profit, men det er åbenbart alligevel nødvendigt. Reale lønforbedringer opnås ikke gennem skjulte aftaler om prisforhøjelser, hvis lønningerne stiger. Det er ikke blot naivt at tro, at arbejdsgiverne selv vil give lønforhøjelser, hvis de kan indregnes i priserne; lønfremgang opnås nu engang kun ved aktiv indsats fra arbejderne selv, og vi har i de senere år set, at en sådan aktiv indsats ude i Europa har givet ganske betydelige lønforbedringer.

Det er direkte arbejderfjendsk at lovgive ud fra den anden teori; for hvordan kommer det til at virke på de grupper, der intet opnår? De får ikke del i lønfremgangene, men skal alligevel betale de forhøjede priser. Der er grupper, som traditionelt er mere aktive i kampene på arbejdspladserne end andre, og der er grupper, som i kraft af deres arbejdes betydning og andre forhold, f. eks. en bedre organisation, bedre er i stand til at føre aktiv kamp mod arbejdsgiverne. Disse grupper vil altid ligge i den bedste ende rent lønmæssigt, og det vil de også gøre trods alle forsøg på at knægte deres ret til aktionere. De vil kunne skaffe sig i hvert fald nogenlunde kompensation også for denne regerings forsøg på at udhule deres løn.

Men der er andre grupper, der ikke har de betingelser eller ikke har forstået at udnytte dem fuldt ud. De vil som altid komme bagefter, og de vil efter dette lovforslag, også efter socialdemokratiets af SF støttede ændringsforslag igen komme i klemme. Dels opnår de ikke selv den gennemsnitlige lønfremgang, dels rammes de af de prisstigninger, der følger lønstigningerne for de stærkes område.

Før og under overenskomstforhandlingerne var det god tone i alle partier at tale de lavtlønnedes og kvindernes sag. Som så ofte før viste det sig at være tom snak. Mæglingsforslaget løste ikke lavtlønsproble-

[Haane Reintoff.]

met, kvinderne er stadig de dårligst stillede på det lønmæssige område, og de lavtlønnede blev solgt af deres eget forbund. Og nu mener altså både regeringen og socialdemokratiet og SF, at man kan udbyde forskellen ved at lade lønstigninger indgå i priserne.

Det er forståeligt, at regeringspartierne vil gennemføre denne lovgivning. Regeringen har i alle forhold forsøgt at give arbejdsgiverne kompensation for alt, lige til udgifter, de ikke har haft. Men når socialdemokratiet og SF på sin vis er villige til at følge samme linje, selv om der er en vis skinopposition, kan det ikke undskyldes efter tåbeparagraffen.

Man kunne fristes til at spørge ordførerne for de to partier, om de mener, at man ved at give tilladelse til at indregne alle overenskomstsmæssige lønfremgange i priserne kan stemme arbejdsgiverne så venligt, at de giver de lønforhøjelser, der bliver bedt om. Ved man da virkelig ikke, hvad Dansk Arbejdsgiverforening er, og hvordan danske arbejdere udnyttes?

Dette lovforslag er bygget op på et grundsynspunkt, der er reaktionært hele vejen igennem. Det fortjener efter min mening ikke en punktlig gennemgang paragraf for paragraf. Lovforslagets hovedsynspunkt er, at lønstigninger skal betales af stigende priser, og i forhandlingerne i udvalget er både socialdemokratiet og SF gået ind for accept af denne tanke.

På arbejdspladserne har man en anden mening om det, og det har man da heldigvis også i dele af fagbevægelsen. Jeg tror faktisk kun, det er den top, der samler sig omkring Thomas Nielsen, som deler regeringens syn på, at det er arbejderne selv, der skal betale deres lønfremgang.

Mit parti har klart og utvetydigt opfordret til øget aktivitet på arbejdspladserne for at øge reallønnen, og vi gentager denne appel. En reel lønstigning skal ikke betales over priserne, men af arbejdsgivernes profit, og vi har ikke brug for en prislov, der bygger på tåbelige synspunkter om, at arbejdsgiverne nok vil være så venlige at give mere i løn, blot vi føjer dem.

Vi har brug for et reelt pris- og avancestop uden dispensationer, uden huller; den sidste prislov duede heller ikke. Vi har samtidig ikke alene brug for, men vi er nødt til

at få øget aktivitet, øget faglig virksomhed på arbejdspladserne, for ikke at få udhulet vilkårene katastrofalt. Jeg tror, den er godt på vej; de mange nejstemmer til mæglingsforslaget er et varsel om øget indsats for en højere realløn.

Det, vi har brug for, er ikke en prislov fuld af besynderlige bestemmelser om, hvilke lønstigninger der må medregnes, og hvilke der ikke må. Vi har brug for et prisstop, der er en reel garanti mod højere udgifter, og vores forslag om et ærligt pristal, der medregnede alle stigninger såvel for priser som for skatter og afgifter, ville faktisk have været et regulært prisstop. Det byggede på de fuldstændig modsatte synspunkter af dette forslag, det byggede på, at enhver udgiftsforøgelse for arbejderne skal modsvares af en indtægtsstigning, mens prisloven bygger på, at enhver udgift for arbejdsgiveren skal modsvares af en prisstigning. Hvis vores forslag var blevet gennemført, ville ingen faktisk have interesse i at lade priserne stige, og regeringen påstår jo også, at det ikke er dens hensigt. Desværre er både socialdemokratiet og SF åbenbart blevet så inficeret af borgerlig tankegang, at de også hellere ser arbejdsgiverne dækket ind.

Det giver grund til megen betænkelighed, at de to partier, der nu er i opposition, i princippet følger regeringens arbejderfjendske politik. Når den nuværende regering inden alt for længe er væk, skal der ikke blot en ny regering til, men der skal også gennemføres en politik, der må tage sit udgangspunkt i arbejderes og lønmodtageres interesser.

På det prismæssige område skulle man være gået en helt anden vej, man kunne passende have gennemført et ærligt pristal i stedet for at gennemføre prisstigninger, der totalt udhuler overenskomstresultaterne.

Jeg tror ikke, jeg behøver at sige, at vi under ingen omstændigheder vil stemme for dette lovforslag.

Anders Andersen: Jeg skal knytte nogle enkelte bemærkninger til det foreliggende lovforslag.

Først vil jeg gerne sige, at jeg kan tiltræde de ændringsforslag, der er stillet af handelsministeren og tiltrådt af udvalget eller af et flertal af udvalget. Disse æn-

[Anders Andersen.]

dringsforslag er hver for sig forbedringer af lovforslaget.

Hvad angår lovforslaget som helhed, er jeg nødt til at understrege, at efter min opfattelse gennemføres der her en betydelig forskelsbehandling af forskellige befolkningsgrupper, en forskelsbehandling, som efter min opfattelse ikke kan være rimelig. Man har som udgangspunkt for prisfastsættelserne fastlagt nogle tilfældigt valgte datoer: den 22. september og den 28. februar, datoer, som naturligvis må medføre, at udgangspunktet for de priser, der kan fastsættes, derved bliver forskelligt og rammer de forskellige virksomheder, de selvstændige mindre erhvervsdrivende, på en urimelig og uhensigtsmæssig måde. Det bør i loven gøres klart, at det ikke har været tilsigtet, at det ikke er meningen med loven, at mindre, selvstændige erhvervsdrivende ikke kan få andel i den almindelige indkomstmæssige udvikling.

Når jeg nævner dette, er det også ud fra den betragtning, at mange af disse mindre, selvstændige erhvervsdrivende har betydelig mindre indtægter end dem, der igennem overenskomstmæssige aftaler får en betydelig lønstigning eller nogen lønstigning — det ligger jo noget forskelligt for de forskellige grupper.

Jeg beklager, hvis grunden til, at dette problem ikke kan løses, er, at man ikke kan finde en formulering enten af lovteksten eller af bemærkninger i en betænkning. Men det kan ikke være sådan, at man, fordi man ikke kan finde formuleringer, må overlade meget betydelige, meget store erhvervsgrupper til andre vilkår end dem, som gælder for borgerne i almindelighed.

Jeg vil gerne understrege, for at der ikke skal være nogen misforståelse, at de betragtninger, jeg her fremsætter, ingen relation har til landbrugets udøvere. Det er sådan, at ved overgangen til de nye kalkulationsregler ændres de forudsætninger, der ligger i aftalen mellem regeringen og landbruget, ikke, og jeg takker for, at denne aftale også vil blive holdt fra regeringens side. Det har jeg nu for øvrigt heller aldrig været i tvivl om.

Jeg vil gerne sige, at man kan befrygte, at de lovforslag, der gennemføres, sammen med andre lovforslag, der gennemføres, kan medvirke til en udhuling eller en formind-

skelse af den kapital, der er og bør være til rådighed for investeringer i virksomheder. Det vil efter min vurdering være en udvikling, der vil modarbejde de ønsker, som man har, og som man bør have, om at løse de økonomiske problemer. Tilstrækkelig kapital for landets virksomheder er forudsætningen for, at der også kan foregå den investering og derigennem foretages den rationalisering, der både betyder, at virksomhederne bliver mere effektive, og at de produktionsmæssigt vil komme til at stå stærkere i konkurrencen.

Der er i allerhøjeste grad behov for, at vi igennem en sådan formålsbestemt erhvervs politik kan forøge produktionen. Det er en forudsætning for, at vi kan løse vores betalingsbalancevanskeligheder, at vi igennem den økonomiske politik, igennem den erhvervsmæssige politik, skaber muligheder for, at der er tilstrækkelig kapital til rådighed for derigennem at kunne medvirke til en forbedring af vort betalingsbalanceunderskud.

Jeg finder det uheldigt, at loven først skal revideres i 1972-73. Jeg har forstået på ordføreren for regeringspartierne, at disse problemer vil kunne tages op mellem anden og tredje behandling, og jeg håber naturligvis, at der under denne udvalgsbehandling kan nås et mere hensigtsmæssigt resultat, således at denne lovgivning bliver af rent midlertidig karakter. Netop det permanente i lovgivningen vejer særdeles tungt over for de særlige befolkningsgrupper, der føler sig tilsidesat i forbindelse med denne lovgivnings gennemførelse.

Jeg håber, at det under udvalgsbehandlingen vil være muligt at få ændret dette, ligesom jeg håber, at det under udvalgsbehandlingen vil være muligt at få klargjort, at man ikke med denne lovgivning tilsigter at skabe uligheder dels imellem de forskellige erhvervsvirksomheder indbyrdes, dels imellem de mindre erhvervsdrivende og den øvrige del af befolkningen. Jeg henstiller, at man tager disse problemer op til løsning i det videre udvalgsarbejde.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet. Det genoptages kl. 17.30.

Mødet udsat kl. 16.25.

Mødet genoptaget kl. 17.30.

Forhandlingen genoptoges.

Lennart Larson: Efter en meget omhyggelig overvejelse er jeg nået til den opfattelse, at jeg ikke, når dette lovforslag skal til tredje behandling, er i stand til at stemme for det i den skikkelse, hvori det i dag foreligger.

Jeg er ganske enig i det indkomstpolitiske oplæg, som regeringen formulerede sidste forår. Jeg anser det for afgørende vigtigt, at vi her i landet søger inflationen holdt i ave. Jeg betragter det som en uforventet forudsætning for en løsning af vore påtrængende betalingsbalanceproblemer, at de konkurrenceudsatte erhvervsvirksomheders overlevelsesmuligheder betrygges ved, at vi for en tid holder mere igen med prisstigninger end et gennemsnit af de lande, som vore erhverv skal konkurrere med.

Endvidere falder det mig naturligt at fastslå, at lovforslaget ved denne andenbehandling er mindre uacceptabelt end det oprindeligt fremsatte lovforslag. I den forbindelse skal jeg især hæfte mig ved, at bestemmelsen i § 11, hvorefter virksomhederne skal kunne godtgøre, at deres priser er lovlige, under udvalgsbehandlingen er blevet ændret. Lovforslagets oprindelige formulering stred efter min opfattelse imod hævdevundne grundprincipper inden for dansk ret, idet bevisbyrden var væltet over på borgeren. I forhold til denne formulering finder jeg det mere stemmende med den almindelige retsopfattelse, at der nu foreslås stillet det mindre rigoristiske krav til virksomhederne, at de skal kunne dokumentere grundlaget for deres prisfastsættelse.

Men uanset at jeg med tilfredsstillelse har bemærket mig, at der siden lovforslagets fremsættelse er fjernet dele af det, som jeg måtte vende mig imod, er jeg fortsat ude af stand til at medvirke til dets gennemførelse i den skikkelse, det nu har fået. Denne holdning har flere begrundelser. Dels finder jeg,

at den indkomstpolitiske baggrund for lovforslaget er faldet bort. Det kan ikke betragtes som et led i en afbalanceret politisk bestræbelse for at stabilisere pris- og omkostningsudviklingen. Det er trukket ud af sin indkomstpolitiske sammenhæng. De foreslåede indgreb i virksomhedernes kalkulationsmuligheder er efter min bedste overbevisning nytteløse. De er utidssvarende og derfor ensidige og skadelige.

Hertil kommer, at jeg finder lovforslaget uadministrerbart. Jeg har bemærket mig, at dispensationsbestemmelserne er reglen snarere end undtagelsen. Der er navnlig én bærende idé i lovforslaget, som jeg finder urealistisk og i strid med de mest elementære krav til den økonomiske politik. Jeg finder det aldeles virkelighedsfjernt, når lovforslaget bygger på den grundtanke, at lønglidningerne skulle kunne forhindres gennem et enkelt kunstgreb med en lov, der forbyder sådanne omkostningers indregning i priskalkulerne.

Denne betragtning hviler på en forudsætning om, at konkurrenceudsatte erhvervsvirksomheder er i stand til at sige nej, såfremt de ansatte i denne overenskomstperiode fremsætter krav om lønforhøjelser ud over dem, der følger af den netop afsluttede overenskomst på det private arbejdsmarked.

Jeg finder denne forudsætning virkelighedsfjern, og jeg mener, jeg har gode grunde til at bruge denne betegnelse. Jeg skal henviser til den perspektivplan, som skal debatteres her i tinget i morgen, og som viser, at det er den offentlige sektor i dansk økonomi, der i 1960'erne har skabt mangel på arbejdskraft ved at beslaglægge 85 pct. af arbejdskrafttilgangen. Den samme plan forudsiger, at de konkurrenceudsatte erhverv i tiden frem til 1985 skal afgive 20 pct. af deres arbejdskraft til det offentlige, medmindre der sker særdeles radikale ændringer i de hidtil gældende udviklingslinjer for offentlig anlægs- og driftsaktivitet.

Derfor finder jeg det urimeligt, at disse virksomheder og deres nettoavancer skal

[Lennart Larson.]

bære lønglidninger, hvis omfang de i realiteten er ganske uden indflydelse på. Jeg finder dette så meget mere urimeligt, som det offentlige ikke blot skaber lønglidningens forudsætninger ved at vedligeholde en mangel på balance mellem udbud og efterspørgsel efter arbejdskraft, men stat og kommune optræder tilmed som direkte lønførere i et omfang, som konkurrerende erhvervsvirksomheder ikke har mulighed for at følge op, såfremt disse virksomheder skal gøre sig håb om at fastholde deres konkurrencestyrke.

Må jeg i denne sammenhæng henlede opmærksomheden på bilag nr. 52 i betænkningen fra udvalget, hvoraf det bl. a. fremgår, at lønningsministeriets netop afsluttede overenskomst med HK indebærer, at en førsteårsassistents årsløn stiger fra henved 26.000 kr. pr. 1. april 1969 til ca. 36.000 kr. pr. 1. oktober 1970 eller ca. 40 pct. i løbet af 1½ år. Tror noget medlem af dette høje ting, at nogen erhvervsvirksomhed, der er udsat for en stadig stærkere international konkurrence, både kan fastholde kvalificeret arbejdskraft trods offentligt udbud og samtidig fastholde sin konkurrencestyrke over for virksomheder i andre lande?

På baggrund af det, jeg her har skitseret, er jeg overbevist om, at lovforslaget vil få de alvorligste konsekvenser for lønsomheden i de mindre virksomheder inden for landbrug, handel og håndværk, der allerede før lovens ikrafttræden giver mindre økonomisk udbytte end det, medarbejderne får.

Vi ser dag for dag, hvorledes talrige, navnlig mindre, erhvervsvirksomheder må bukke under for byrder, konkurrencen og lovgivningen påfører dem. Det er derfor, dette høje ting ingen rimelig grund har til at forstærke denne udvikling, men det er efter min opfattelse, hvad loven fremfor noget er egnet til, og jeg vil her tillade mig at citere professor Palle Hansens udtalelser i dagbladet Børsen i dag, der bl. a. siger:

„at det bagvedliggende fundamentale problem i virkeligheden ikke er, om der er risiko for, at vore virksomheder kommer til at tage for høje priser. Situationen er tværtimod den, at erhvervslivet indbyrdes i forvejen har konkurreret så letsindigt hårdt på priserne, at den overvejende del af dem nærmest lever på sul-

tegrænsen med alt for lave overskud. Man kan faktisk sige, at erhvervslivet gennem sin priskonkurrence for længst har lagt loft over sin del af ansvaret for indkomspolitikken. På denne baggrund kan man derfor alvorligt, men bestemt spørge: hvorfor så belemre forretningslivet med disse urealistiske og uoperationelle kalkulationsbestemmelser?“

Og der sluttes således:

„En prislov som den nu foreslåede kan kun være motiveret i en situation som den, vi havde under krigen, hvor udbuds- og efterspørgselsmekanismen var sat ud af funktion på grund af mangel på råvarer, men det er jo ikke tilfældet i vor nuværende situation.“

Må jeg sluttelig nævne, at vi med en lovgivning som denne fremmer den hastige udvikling i retning af, at danske virksomheder afhændes til udenlandske koncerner. Afkastet er i dag langt lavere i mindre danske erhvervsvirksomheder end det udbytte, man kan få ved at realisere sine værdier og købe obligationer for pengene. Det kan derfor forudses, at dette lovforslag, hvis det ophøjes til lov, i forstærket grad vil føre til virksomhedsophør eller salg til koncerner i udlandet.

Det er en sund erhvervsmæssig ekspansion på et konkurrencedygtigt grundlag, vort samfund behøver. Jeg finder ikke, at det her foreliggende lovforslag tjener til at fremme en sådan udvikling.

Erik Hansen (Vejle amt): Jeg tager ikke ordet her i dag for at udtale, at jeg vil stemme imod forslag til lov om priser og avancer ved tredje behandling. Jeg tager heller ikke ordet for at gå i diskussion om de forskellige paragraffer og om lønninger og den slags ting. Der er blot et par bemærkninger, jeg føler trang til at gøre.

Et lovforslag som det foreliggende kan selvsagt ikke være populært i erhvervskredse og da slet ikke i detailhandelen, for det er jo her, prisstigninger registreres over for forbrugerne. Det er ofte detailhandelen, der ganske ubegrundet får skyld for indtrufne prisstigninger. At det er ubegrundet at give detailhandelen skyld for prisstigninger, viser flere undersøgelser foretaget af monopoltilsynet. Derfor kan man ofte føle

[Erik Hansen (Vejle amt.)]

sig lidt stødt af den mistænkeliggørelse, der fra flere sider udfoldes over for erhvervslevet, især detailhandelen.

Lovforslaget er ikke populært, fordi det pålægger de erhvervsdrivende et stort ansvar ved lovens overholdelse, et ansvar, som mange vil føle som en byrde, det kan være vanskeligt at leve med. Men det er da ganske klart, at når loven er vedtaget, vil den blive fulgt; herom skal der ikke herske tvivl. Prisstopploven, der udløber ved denne lovs vedtagelse, har været et bevis på, at erhvervslevet har været ansvarsbevidst, og at loven er blevet fulgt. Trods prisstigninger på importvarer har vi i de seneste måneder haft en prisstabilitet, der klart beviser dette. Skal denne prisstabilitet bevares — og det skal den — er det nødvendigt med en lov, der forhindrer utilsigtede prisstigninger; derfor kan jeg acceptere denne lovgivning.

Jeg har nøje gjort mig bekendt med de bemærkninger, der er gjort i betænkningen til ændringsforslag nr. 6, og kan i det store og hele tiltræde disse. Men jeg vil gerne henstille til handelsministeren, der jo har fremsat lovforslaget, at man beder monopoltilsynet, som skal føre kontrol med overholdelsen af lovens bestemmelser, om at udsende et meget udførligt vejledende cirkulære til forståelse af denne lov, især en vejledning om, på hvilke vareområder man må indkalkulere omkostningsstigninger. En detailhandler, der har flere tusinde vareenheder, kan jo ikke fordele omkostningsstigningerne på hele vareområdet, idet en del består af højt beskattede varer med faste udsalgspriser, der ikke kan forhøjes; det gælder bl. a. tobaksvarer. Jeg tror, det er nødvendigt med en sådan vejledning til forståelse af loven; så unødvendige misforståelser og misfortolkninger kan undgås. Jeg ved, at det har været fremhævet af vores ordfører, hr. Hans Kjær, men jeg vil gerne over for handelsministeren understrege dette.

Det fremgår af betænkningen, at prisinspektørerne ved kontrolbesøg skal afgive indberetning til monopoltilsynet. Det må henstilles, at prisinspektørerne afleverer en kopi af indberetningen til den virksomhed, som er blevet kontrolleret. Jeg håber, at prisinspektørerne ikke alene vil være kontrollerende, men især i begyndelsen i høj

grad også vejledende for dem, der har vejledning behov.

Jeg er tilfreds med, at man må indregne omkostningsstigninger for bl. a. husleje og forsikring, men mindre tilfreds med, at loven først skal til revision i folketingsåret 1972-73. Jeg havde gerne set, at det var blevet i 1971-72, og da jeg har opfattet det sådan, at der skal være en udvalgsbehandling mellem anden og tredje behandling, vil jeg bede udvalget prøve på, om man ikke kan nøjes med at give loven et års løbetid i første omgang.

Endvidere er jeg tilfreds med, at man bevarer skiltningpligten uændret, som den for øjeblikket findes i prisindseendeloven. Men det er et spørgsmål, som vi skal diskutere ved en senere lejlighed, og da kan jeg jo fremkomme med mine synspunkter.

Erhvervslevet er efterhånden blevet pålagt mange pligter fra det offentliges side. Jeg tænker her især på arbejdet med at opkræve moms og kildeskat, et arbejde, man gør uden at modtage nogen form for godtgørelse, højst en lille beskeden tak en gang imellem. Det er et arbejde, som er særlig byrdefuldt for de små og mellemstore virksomheder, der ikke råder over kontorhold, edb-anlæg o. lign. Mon det ikke var på tide, at man i regeringen gennemgik disse pligter og søgte at finde frem til lettelser, hvor det er muligt? Skulle man finde på at spørge mig, kan jeg pege på adskillige områder, hvor det er muligt at give lidt kompensation som en beskeden tak for det arbejde, der udføres for det offentlige.

Per Federspiel: Jeg skal ikke forlænge denne debat ved at gentage de bemærkninger, hr. Anders Andersen har gjort, og som jeg stort set er enig i.

Når jeg ikke kan medvirke til gennemførelsen af dette lovforslag, som det foreligger, er det ikke, fordi jeg mener, regeringen har gjort en fejl ved fortsat at søge at gennemføre en indkomstpolitik, selv om den gennem lønforliget var kommet til at halte, men fordi jeg mener, at denne lov vil komme til at virke imod sin hensigt.

Det, erhvervslevet har behov for i dag, er en mulighed for at nedsætte sine omkostninger, ikke for at nedsætte sin mulighed for at overleve. De større virksomheder vil i mange tilfælde kunne leve med denne pris-

[Per Federspiel.]

lov, men der vil være en lang række mindre erhvervsdrivende, som simpelt hen ikke kan eksistere med de ejendommelige kalkulationsbestemmelser, der indeholdes i § 5 i lovforslaget.

Nu tror jeg ikke, at § 5 overhovedet kan praktiseres; hvis den kan praktiseres, vil det sige, at vi sætter den prisregulator, som vi hidtil har haft i form af en normal markedsmechanisme, ud af funktion og overlader det til prismyndighederne, til monopoltilsynet, at fastsætte priserne; dette kan umuligt føre til en sund økonomisk udvikling.

Men det, der gør mig mest betænkelig ved denne lov, er, at den indfører en permanent situation; den var dog ment som en kriselov, en lov til at stabilisere hele balancen i økonomien. Der er ganske vist en revisionsbestemmelse, og jeg ville kunne overveje at medvirke til lovforslagets gennemførelse, hvis loven var tidsbegrænset til et år og og man derefter måtte overveje, om en lovgivning af denne art egnede sig til det danske samfund.

Men der er en anden side, som måske er endnu mere betænkelig, og det er dette, at denne lov sammen med andre lovforslag, der senere vil komme til behandling, i virkeligheden må skræmme den risikovillige kapital bort fra investeringsvirksomhed. De bestemmelser, der indeholdes i prisloven, rammer direkte det, som man kalder dækningsbidraget; dækningsbidraget vil nødvendigvis blive nedsat. Det vil sige, at kapitaldannelsen i virksomhederne, altså det, der skulle give udviklingen af eksport-erhvervene muligheder for rationalisering og de investeringer, der er nødvendige hertil, begrænses meget kraftigt. Det kan efter min opfattelse ikke kun være begrænsninger og forbud, der kan føre os igennem de økonomiske vanskeligheder, som ubestridelig er til stede, det må være en stimulering af erhvervslivet, en forøgelse af eksporten og en forbedring af virksomhedernes konkurrencemuligheder; på disse områder yder loven ikke noget som helst bidrag.

Jeg vil overveje min stilling, hvis det lykkes mellem anden og tredje behandling at gennemføre væsentlige ændringer i lovforslaget efter de retningslinjer, der jo fra

mange sider er fremhævet her under debatten. Men det må afgjort være en betingelse, at denne lov begrænses til at gælde højst et år.

Hauch: I den foreliggende betænkning har socialdemokratiet under nr. 1 stillet et ændringsforslag, som ikke blot har min interesse, men også min meget store sympati. Det synes at vise, at socialdemokratiet forstår noget af kommunernes problemer i forbindelse med denne lovgivning. Imidlertid forekommer ændringsforslaget mig at være præget af det for store hastværk, som i øvrigt har præget hele dette lovgivningsarbejde, for teknisk ville det nok have været rigtigere, om der havde stået, at stk. 3 og 4 udgår, da stk. 4 udelukkende går på stk. 3.

Nu ved jeg ikke, om socialdemokratiet vil insistere på, at dette teknisk ufuldkomne ændringsforslag kommer til afstemning i dag, for der bliver jo en mulighed senere under udvalgsbehandlingen; og udvalgsmedlemmerne ved jo, at der som bilag til den kommende udvalgsbehandling foreligger en ny skrivelse fra Københavns og Frederiksberg kommuner og de kommunale organisationer. Men uanset om socialdemokratiet foretrækker den ene eller den anden fremgangsmåde, vil jeg stemme for selv dette defekte ændringsforslag.

Det fremgik af det, som det ærede medlem fru Lis Groes sagde tidligere under denne forhandling, at socialdemokratiet er fuldstændig klar over, at det vanskeligste problem i denne lov for kommunerne ligger i lovforslagets § 4, stk. 1. Fru Lis Groes kunne ikke på socialdemokratiets vegne komme med ændringsforslag på det punkt, men gjorde jo rede for det meget afgørende for kommunerne, at dette kommer på et tidspunkt, hvor budgetterne er lagt fast.

Det giver mig anledning til at udstøde et lille hjertesuk eller måske en bøn til den højtærede handelsminister. Hjertesukket går ud på: hvorfor har man dog ikke i forvejen bedt kommunerne om en forhandling, forinden man udformede dette lovforslag? Der er i kommunerne, og det kan jeg sige på samtlige kommunegrupper vegne, stor vilje til et positivt samarbejde med regeringen også i denne sag, og mange af de vanskeligheder, som denne lov medfører, ville efter

[Hauch.]

vor mening kunne være undgået, hvis regeringen havde taget en drøftelse af problematikken på forhånd.

Det ligger jo efter lovforslaget ganske enkelt sådan, at forestiller man sig en by, hvor der er et kommunalt varmeværk og et privatfinansieret varmeværk, vil det for fremtiden, hvis den nævnte bestemmelse bliver gennemført, blive sådan, at de borgere, der får varme fra det private varmeværk, får deres varmeregninger forhøjet og derefter får deres skat forhøjet for at dække det underskud, som kommer på det kommunale varmeværk. Det er et af de mange eksempler, som kunne nævnes på besynderligheder, der vil komme ud af dette, og det er min opfattelse, at det kunne man, hvis regeringen havde indbudt kommunerne til forhandling om dette lovforslag, på forhånd have fundet en fornuftig vej igennem.

Nu er jeg godt klar over, og det har ingen af regeringens medlemmer lagt skjul på, at de betragter kommunerne og kommunernes virksomhed med den allerstørste skepsis. Men jeg vil gerne sige mildt og venligt til regeringen, at regeringen kan ikke forbedre sin egen politik ved at så mistillid til den kommunale virksomhed, som i høj grad bliver bestemt i dette hus.

Da det, uden at jeg tidligere har taget ordet, offentligt er kommet frem, at jeg har taget forbehold over for dette lovforslag, vil jeg sige, at de væsentligste øvrige punkter, som jeg har taget forbehold med hensyn til, synes at have klaret sig af, og jeg regner med, at resten klarer sig af mellem anden og tredje behandling. Men socialdemokratiets ændringsforslag nr. 1 vil jeg altså stemme for.

Handelsministeren (Knud Thomsen): Jeg må fornuftigvis indlede med at takke udvalget for et overmåde hurtigt og dygtigt gennemført udvalgsarbejde. Det er mange spørgsmål og mange svar, der er blevet præsteret i løbet af disse ganske få dage.

Jeg skal dernæst i almindelighed sige — jeg hentyder her bl. a. til det, hr. Hans Kjær og hr. Erik Hansen (Vejle amt) har været inde på — at det naturligvis er min forudsætning, at monopoltilsynet i videst mulig grad forsøger gennem vejledning, gennem cirkulærer at klargøre virkningerne

af denne lov, som omhandler så store dele af erhvervslivet, ligesom jeg også mener, at prisinspektørerne ganske naturligt kan vejlede, hvor de måtte færdes.

Jeg har lyttet med megen interesse til, hvad der er anført fra ordførernes side, og det forekommer mig, at det er 3 emner, der er gået igen i langt de fleste ordførertaler. Lad mig nævne for det første bestemmelsen i § 6. Mange har tilsyneladende dannet sig det indtryk, at dette område lægges frit. Det er ikke tanken. Det, der er bragt til udtryk, er, at kalkulationsregler efter de hidtidige erfaringer er fundet upraktiske, nærmest uanvendelige, inden for dette område, hvorfor § 6 har de virkemidler, der er tale om. Man har i udvalget rejst det spørgsmål over for mig, om det var tanken at bruge § 6. Jeg har svaret, at det var tanken, men at det var monopoltilsynet, der skulle foretage de overvejelser, at jeg ikke vidste, hvilke overvejelser man havde, og at jeg heller ikke burde vide det, da det alene er monopoltilsynet, der skal forvalte denne paragraf i dens enkeltheder.

Et emne yderligere har været berørt, nemlig ophævelsen af monopollovens § 24 om forudgående anmeldelse. Det er jo ikke let at føje noget nyt til det allerede i betænkningen oplyste, hvor der bl. a. er gjort rede for, at tilsvarende bestemmelser ikke findes i noget OECD-land. Endvidere er gjort rede for virkemåden, administrationen af § 24.

Jeg skal særlig fremhæve en enkelthed i svaret til spørgsmål 25, hvor der bl. a. står, at det som hovedregel heller ikke har været nettoindtjeningen i et enkelt år, der har været afgørende, men derimod den samlede vurdering af indtjeningsforholdene i en år-række osv. osv. Med monopollovens § 24 eksisterende skal monopoltilsynet nødvendigvis træde i fuld funktion, hver gang en prisændring skal godkendes. Uden § 24 har monopoltilsynet nøjagtig de samme virkemidler, det har dem efterfølgende, og det er den eneste forskel, der er. Dette betyder set med mine øjne, at monopoltilsynet inden for dette område, det registrerede område, kan tilrettelægge en egen rolig arbejdsrytme til en konsekvent gennemgang af disse aftaler og af enkeltvirksomheders forhold uden at skulle gøre det så at sige stykkevis og delt.

Endvidere har der været fremsat megen

[Handelsministeren.]

kritik af bestemmelsen om de vejledende udtalelser, der er omtalt i § 4, stk. 3. Om baggrunden for denne bestemmelse vil jeg gerne først sige, at det offentlige priser og takster spiller en ikke ringe rolle for den almindelige prisudvikling. I en bredt anlagt politik, som stiler mod størst mulig prisstabilitet, er det derfor efter min opfattelse rimeligt og nødvendigt at have opmærksomheden henvendt også på, hvad der foregår i den offentlige sektor. Formålet med bestemmelsen er at sikre, at der af de pris- og takstfastsættende myndigheder også tages hensyn til virkningerne på den almindelige prisudvikling. At dette måske ikke altid vil ske eller sker i fuldt omfang, kan have sin baggrund i, at man inden for den offentlige sektor sjældent er udsat for konkurrence og i øvrigt kan lade andre betragtninger end de omkostningsmæssige indgå i overvejelserne. Sådanne andre betragtninger, f. eks. fiskale eller hensynet til størst mulig selvfinansiering, kan være fuldt legitime, men man må altså blot være opmærksom på, at sådanne hensyn kan føre til prisfastsættelser, som er ude af takt med den øvrige prispolitik. Paragraffen anfægter ikke de offentlige myndigheders adgang til selv at ansætte deres priser og takster. Monopoltilsynets udtalelser er vejledende, og vedkommende myndighed er i princippet frit stillet i sin prisfastsættelse, men det ligger i sagens natur, at jeg dog knytter forhåbninger til, at de pågældende offentlige myndigheder vil tillægge monopoltilsynets betragtninger fornøden vægt, ligesom jeg faktisk tror på, at finansudvalget, som er besluttende myndighed på nogle af de områder, der er nævnt i listen, vil være interesseret i disse vurderinger.

Jeg tror ikke, at nogen anden instans, som det har været nævnt, vil være bedre egnet til at afgive sådanne udtalelser end monopoltilsynet. Når formålet er at afstemme det offentlige takstpolitik på centrale offentlige områder med de prismæssige bånd, der er lagt på erhvervslivet, må det naturlige forum for en sådan vurdering være dette organ.

Naturligvis vil en sådan bestemmelse give anledning til nogen administration i monopoltilsynet. Omfanget af administrationen begrænses imidlertid af, at udtalelserne

efter ændringsforslaget kun skal gives for en række for det almindelige forbrug særlig betydningsfulde leverancer og ydelser i den offentlige sektor, og for nogle af disse ydelser gælder det i øvrigt, at monopoltilsynet beskæftiger sig med prisfastsættelsen på tilsvarende områder inden for den private sektor; tilsynet er derfor ikke uvant med pris- og takstfastsættelser inden for disse områder.

Jeg mener derfor, at denne bestemmelse er et naturligt led i den prisstabiliseringspolitik, som lovforslaget som helhed sigter imod, og jeg synes ikke, at bestemmelsen på urimelig måde gør indgreb i det lokale selvstyre. Administrationen vil blive overkommelig for monopoltilsynet. Dertil kommer så, hvad jeg også vil nævne, at de første udtalelser, som vil fremkomme, naturligvis ved deres offentliggørelse også vil blive studeret af andre og vel for andres vedkommende kan tjene som en vis vejledning.

Megen opmærksomhed har dette lovforslags forbindelse med arbejdsmarkedet og det nys vedtagne mæglingsforslag vakt. Lad mig sige herom, at jeg fuldt og helt kan dele glæden over den arbejdsfred, der i de kommende 2 år er sikret gennem mæglingsforslagets vedtagelse. Jeg går ud fra, at det for parterne har været en forudsætning, at de forhøjelser af normallønssatserne og mindstebetalingerne, som var indbygget i mæglingsforslaget, ikke fører til en hertil svarende forhøjelse af det almindelige lønniveau, og dette finder jo også direkte udtryk i mæglingsforslaget, hvor det siges, at noget sådant ikke bør kunne ske. Holder denne forudsætning ikke, sådan at vi igennem en længelidning af nogenlunde tilsvarende omfang, som vi har oplevet den igennem de senere år, får en forhøjelse af det almindelige lønniveau svarende til disse satsforhøjelser, finder jeg det vanskeligt at fæste tillid til, at forslaget ikke vil betyde en svækkelse af vor konkurrenceevne. I så fald vil resultatet blive lønstigninger, som vi har kendt dem i de senere år, på 10-12 pct. årlig, og erfaringerne viser, at lønstigninger af det omfang overstiger fremgangen i produktiviteten og derfor er ensbetydende med prisstigninger og svækkelse af konkurrencen. Mæglingsforslagets forligsgrundlag må derfor ikke følges op af en længelidning af hidtil kendt omfang.

Jeg skal yderligere tilføje, at fører de løn-

[Handelsministeren.]

forhøjelser, der ved overenskomsterne er fastlagt for de lavtlønnede, og den relative forhøjelse af kvindelønnen til lønstigninger for alle andre, som udligner de forbedringer, der særlig er tiltænkt disse grupper, vil vi i øvrigt ved næste overenskomstfornyelse stå med præcis de samme problemer for de lavtlønnede og for kvinderne.

Det har yderligere været anført, at lovforslagets begrænsning af adgangen til at indregne lønglidning i priserne skulle virke produktivitetshæmmende. Jeg har meget svært ved at se det rigtige i denne betragtning; forholdet er for mig at se det stik modsatte. Ganske enkelt kan det vel udtrykkes derhen, at enhver lønforhøjelse, der har sin baggrund i øget produktivitet, ikke virker prishævende, mens lønstigninger, som går ud over, hvad øget produktivitet betinger, kun kan bæres af virksomhederne gennem mindsket indtjening eller gennem højere priser. Heraf følger, at virksomheden og dens medarbejdere må have en fælles interesse i at øge effektiviteten, idet kun dette giver baggrund for lønstigninger og øget indtjening.

Det er naturligvis uundgåeligt, at den samlede virkning af dyrtidsportionerne pr. 1. marts og de nye overenskomster fører til prisstigninger. Dette er der taget højde for i lovforslaget, idet både dyrtidstillæg og de i overenskomsterne fastlagte lønstigninger tillades indregnet i priserne. Derimod er det et rimeligt krav, at lønstigninger herudover; dvs. lønglidning, må modsvares af øget produktivitet i virksomhederne og derfor kun gives i det omfang, det er muligt uden at hæve priserne. Denne effektivitetsbetingede lønglidning kan fortsat finde sted, den må blot ikke føre til højere priser. Realiteten heri er den, at de hjemmemarkedsfag, som hidtil har haft mulighed for at indregne lønglidningen i deres priser, nu stilles på linje med de eksporterhverv, som ikke har haft nogen mulighed derfor. Gennem denne ligestilling undgås, at de mere beskyttede hjemmemarkedsfag kan trække arbejdskraft til sig, således som de hidtil har kunnet, fordi de bedre var i stand til at dække sig ind over for lønglidningen gennem højere priser. Mangelen på arbejdskraft i flere af vore eksporterende virksomheder ikke mindst inden for jernindustrien har vel i nogen grad haft sin baggrund i dette forhold.

Hvad dernæst angår de betragtninger, der har været fremsat om lovforslagets forhold til det bevægelige lønsystem, må jeg afvise, at lovforslaget betyder, at det bevægelige lønsystem ikke kan bringes til at fungere efter sin hensigt.

Det kan ikke accepteres, at forudsætningen for det bevægelige lønsystem er, at enhver lønstigning automatisk giver ret til en hertil svarende prisforhøjelse. Jeg kan tværtimod forstå, at det var et væsentligt træk ved det bevægelige lønsystem, at det muliggjorde lønstigninger mellem overenskomstfornyelserne i takt med effektivitetsforbedringer. I dette princip gør lovforslaget intet indgreb. Lovforslaget giver netop råderum for lønjusteringer i virksomhederne i takt med effektivitetsstigningerne. Hvad virksomhederne kan indvinde af omkostningsbesparelser ved effektivitetsstigninger, vil efter kalkulationsreglen i § 5 ikke forpligte til prisnedsættelser, men kan helt eller delvis bruges til nødvendige lønjusteringer. Forudsætningen for, at det bevægelige lønsystem kan fungere efter sin hensigt, er netop herigennem til stede.

Naturligvis kan der være problemer i forbindelse med lovforslagets § 5, som har særlig relation til det bevægelige lønsystem. I udvalgsbetænkningen er der givet udtryk for, at disse kan tages op til vurdering og eventuel løsning gennem dispensationsadgangen i samme paragraf, og jeg kan kun henstille, at de berørte organisationer tager sådanne problemer op til saglig og fordomsfri drøftelse med monopoltilsynet.

Hvad endelig angår modregningsproblemerne, vil jeg gøre den bemærkning, at der ikke gennem lovforslaget er pålagt arbejdsgiverne nogen pligt til at modregne, hvor det efter overenskomsterne kan ske. Afgørelsen af dette spørgsmål i de enkelte tilfælde er stadig arbejdsgiverens. Men lovforslaget bygger på det princip, der for mig er naturligt i denne sammenhæng, at lønstigninger kun bør føre til prisstigninger i det omfang, modregning har fundet sted, når der efter den pågældende overenskomst er adgang dertil. Om der er en sådan adgang, vil fremgå af overenskomsterne, og skulle der opstå strid om fortolkningen af en overenskomst på dette punkt, forudsætter jeg, at spørgsmålet finder sin afgørelse ad sædvanlig fagretlig vej. Den afgørelse, der her

[Handelsministeren.]

måtte blive truffet, måtte naturligvis også monopoltilsynet lægge til grund for sin administration af prisloven.

Lad mig om disse problemer til sidst sige, at jeg føler mig overbevist om, at det ikke kan være hverken i erhvervslivets eller i lønmodtagernes interesse at få fastslået som et dogme, at enhver lønstigning så at sige automatisk skal kunne omsættes i stigende priser. Det socialdemokratiske ændringsforslag har dette som konsekvens. Der er ingen erhvervspolitisk nødvendighed herfor, og i den aktuelle økonomiske situation kan det blive katastrofalt at bygge på denne tankegang. Kræfterne bør nu samles om at standse den ødelæggende løn/prisspiral, og lovforslaget er tænkt som et bidrag hertil.

Må jeg til slut gøre en bemærkning, som måske i nogen grad får karakter af et hjertesuk. Jeg tænker på, hvor let det er at opnå almindelig tilslutning til brede formuleringer af målsætningen for den økonomiske politik, hvordan alle eller mange kan være enige om, at man bør fremme konkurrencen, sikre stabile priser og høj beskæftigelse, reducere de offentlige udgifter og skabe ligevægt på betalingsbalancen. Modstykket hertil er — og det viser dette lovforslags behandling klart — hvor usigelig svært det er at vinde forståelse for nødvendigheden af de konkrete foranstaltninger, gennem hvilke alle disse gode mål kan realiseres.

Problemstillingen i den økonomiske politik er for så vidt forenklet, som det helt centrale mål nu må være over et kortere åremål at bringe underskuddet på betalingsbalancen ud af verden. I løbet af 1960erne har vi haft et stadig stigende underskud på betalingsbalancen og efterhånden oparbejdet en i forhold til vor formåen meget betydelig udenlandsk gæld, i vid udstrækning af kortfristet natur. Det er denne udvikling, der må og skal bringes til ophør, hvis vi ikke skal risikere at sætte vor økonomiske selvstændighed over styr.

Problemet er af en sådan størrelsesorden, at det ikke lader sig løse, hvad enten man bruger det ene eller det andet middel i den økonomiske politik, uden at det kommer til at gøre ondt. Der er derfor heller ingen grund til at tro, at de nødvendige foranstaltninger kan gennemføres, uden at de vil møde modstand. I dette tilfælde mødes regeringens

lovforslag med en bred afvisning fra erhvervslivet. Det er klart, at noget sådant også gør indtryk på mig som erhvervsminister. Men heroverfor må jeg imidlertid sætte det, at landet befinder sig i en økonomisk situation, som gør indgreb ubetinget nødvendige. Problemerne kan ikke løses alene over den generelle økonomiske politik. Konsekvenserne heraf ville i givet fald blive så alvorlige for produktion og beskæftigelse, at udviklingen måtte stille os over for et alternativ, som hverken erhvervsliv eller lønmodtagere ville være tjent med.

Det er en illusion at tro, at de problemer, vi står over for, lader sig løse, uden at der træffes et valg mellem ubehagelige alternativer, og jeg føler mig overbevist om, at dette lovforslag repræsenterer et mindre onde end den politik, der ellers ville blive nødvendig.

Lis Groes: Jeg skal gøre det ganske kort.

Må jeg sige til handelsministeren, at jeg tror ikke, vi kan komme længere med hensyn til formuleringen af § 5, stk. 1, nr. 5, end vi er kommet, men jeg vil dog lige påtale det fuldstændig demagogiske i handelsministerens udtalelse om, at det, socialdemokratiet vil opnå med sin formulering, er, at alle lønstigninger skal kunne overvæltet på priserne. Det indeholdes ikke i vor formulering, men i ministerens lovforslag, fordi han opererer med kalkulationsregler. Derfor kommer det til at stå dér, at disse lønninger kan indregnes. Der står ikke, at de skal, og vi mener fra vor side ikke, at de skal, for hvis enhver lønstigning blev overvæltet på priserne, var der ingen lønstigning. Jeg synes altså, at ministeren godt kunne have sparet noget dér.

Så vil jeg lige sige med hensyn til, at det er nemt sådan at snakke i bred almindelighed, men sværere, når man skal konkretisere det, at vi har fra vor side prøvet at konkretisere det, og hvis jeg skal pege på noget, vil jeg pege på den lovgivning på dette område, vi i sin tid gennemførte sammen med det radikale venstre. Det var vist dengang, den nuværende statsminister var handelsminister, og jeg tror i og for sig, at hele ideen om, at man skulle gribe ind på det, som man kalder det grå område, altså dér, hvor der ingen konkurrence er, har vokset i den radikale have. Samtidig skulle man selvfølgelig have en strengere lovgivning over

[Lis Groes.]

for monopoler og prisaftaler end over for hele det øvrige erhvervsliv. Men dengang sagde man, at dér, hvor den frie konkurrence hersker, skal vi lade være med alt dette papir, og det var vi enige om dengang. Da havde vi for resten svært ved at få V og K med til noget som helst, og det var i øvrigt også efter en overenskomstsituation, det er det mærkelige ved det. Sådan kan det være så forskelligt.

Der er lige en ting til, jeg vil sige til handelsministeren, og det drejer sig om det nødvendige i at have opmærksomheden henvendt på taksterne i kommunerne. Ja, naturligvis er det da meget nødvendigt at have opmærksomheden henvendt på dem, men ærlig talt, det er også sagt af visse medlemmer fra oppositionens side, og vi må fastholde det: dette er en vældig omgang papir. Jeg synes virkelig, at man fra indenrigsministeriets side kunne sende et cirkulære til kommunerne om den økonomiske situation og nødvendigheden af at holde igen på taksterne, men at gennemgå i 276 kommuner 10 forskellige takster med breve frem og tilbage og begrundelser frem og tilbage og så ned i papirkurven, hvis det passer kommunerne, det er uacceptabelt.

Så var der lige et par bemærkninger til hr. Niels Helveg Petersen. Det, der bl. a. interesserede mig, var, at han talte om, at denne prislov var af permanent karakter. Jeg mener i og for sig også, at handelsministeren har været inde på betragtninger i den retning: Det er dog, ligesom man her i dag fornemmer af visse andre udtalelser — de har ellers været pænt sammentømret, det kniber lidt hos venstre, men ellers har der sådan været den rette ånd med hensyn til at slutte op — at det med det permanente er ved at smuldre lidt, men jeg vil gerne spørge hr. Niels Helveg Petersen, fordi han nu nævnedes det i sit indlæg, om det er hans mening, at dette er en prislovgivning af permanent karakter. Og så vil jeg gerne bede de andre ordførere bekræfte, at det også er deres opfattelse, sådan at det står helt klart.

Så var der også en bemærkning fra hr. Niels Helveg Petersens side om monopollovens § 24. Jeg forstod, at han var lige ved at forstå lidt af det, vi har indvendt imod, at man på dette tidspunkt, hvor man strammer over for det øvrige erhvervsliv, også dér, hvor der er fuld konkurrence, vil lette det for monopolerne. Jeg synes, der var ved at være en vis forståelse, og det skulle glæde mig, om vi, når vi nu kommer i gang med udvalgsarbejdet igen, kunne finde frem til fælles fodslag på dette område.

Så sagde hr. Niels Helveg Petersen, at den mærkelige notits, der kom på et sent tidspunkt af natten, indebar fuld ligestilling mellem landbruget og de øvrige erhverv. Jeg tror, hr. Niels Helveg Petersen tager fejl, for jeg tror, det var meningen, at landbruget skulle ind. Der står nemlig i lovforslaget, at landbruget skulle ind efter kalkulationsreglerne i §§ 5 og 7. Men så er hr. Anders Andersen jo en dygtig organisationsformand, og det lykkedes ham altså at komme i nattens mulm og mørke med sin notits og få bekræftet, at der sandelig ikke skulle ændres noget i noget, og vi hørte ham jo også takke pænt for det her i dag. Han kunne dog alligevel ikke stemme for lovforslaget, det synes jeg må være lidt bittert, men det er nu en sag for sig. Men jeg tror altså, at hr. Niels Helveg Petersen gør sig skyldig i visse misforståelser. Landbruget er, sådan som det nu er formuleret i betænkningen, ikke inde under de samme bestemmelser som det øvrige erhvervsliv. Det er en af de skøvheder, denne lovgivning indebærer, og det er langtfra den eneste.

Så blev det nævnt, og det har man jo ret i, at vi har sjustet lidt i det med denne § 4: Det skulle være både stk. 3 og stk. 4, men det er realiteten, vi interesserer os mest for, og formaliteterne kan man sådan set have for vor skyld, og når det nu bliver vedtaget at lade stk. 3 falde ud, kan vi ved tredje behandling lade også stk. 4 falde ud. Så kan alle være glade, og jeg vil gerne takke hr. Hauch for, at han vil stemme for ændringsforslaget.

Hans Kjær: Fru Lis Groes var i sin første runde inde på en betragtning, jeg havde gjort gældende vedrørende værdien af, skal vi kalde det høringen efter den 1. september, hvor jeg pegede på, at det også kunne være værdifuldt at få belyst eventuelle pristalsvirkninger af takstforhøjelser o. lign. Det blev ikke sagt direkte, men lå ligesom lidt i luften, at der skulle være tanker om lidt pristalsfusk i det, jeg havde sagt. Jeg vil derfor sige, at baggrunden for, at jeg finder det værdifuldt, er, at vi i stadig stigende grad herinde kommer til at beskæftige os med sammenhængen i de forskellige grene af den offentlige økonomi og dens indvirkning på samfundsudviklingen.

Vi har under udvalgsarbejdet stillet et spørgsmål om, hvad en pristalsportion betyder for kommunerne, og besvarelsen går ud på, at det med det hidtidige pristalsvirkninger vil skønnes at betyde ca. 150 mill. kr. Da vi nu ved, at der er andre ting end en pristalsportion, der vil få virkninger fremover, må man altså kunne anslå, at beløbet bliver væsentlig højere; om det bliver 225 mill. kr. eller 200 mill. kr., skal jeg ikke dømme om. Men vi har ved samme lejlighed også fået at vide, at den betragtning ikke kan stå alene, at det er en omkostningsstigning for kommunerne, på grund af den omstændighed, at kommunernes direkte omkostning til udbetaling af en dyrtidsportion kun — og kun skal ikke misforstås — angår den andel af befolkningen, der skal have sin aflønning af kommunen. Når jeg siger, at det ikke skal misforstås, er det, fordi vi ved, at antallet af ansatte i stat og kommune er stærkt voksende, men endnu er det jo sådan, at der er flere mennesker udenfor, som også får pristalsregulering, og derved får man altså en skattereturvirkning. Efter det, der blev oplyst i udvalget, skønner man, så vidt jeg husker, at der i hvert fald i større kommuner bliver nogenlunde balance, men man kan jo ikke se bort fra, at vi oven i købet kan komme til at befinde os i den situation, at kommunerne først får en vældig omkostningsstigning igennem en pristalsportion, men derefter i anden runde ligefrem kan få en forøget nettoindtægt. Tilbage bliver bare det, at hele det omkostningsaflejrende ved denne proces bliver der, og det er den slags ting, jeg mener det kan

være overordentlig værdifuldt for vor diskussion om en samlet økonomisk styring at få belyst igennem disse undersøgelser.

Fru Lis Groes stillede et spørgsmål til hr. Niels Helveg Petersen om lovens permanente karakter og bad de andre ordførere om også at kommentere det. Jeg har gjort det på forhånd, idet jeg både ved første behandling og her i dag fra denne talerstol har sagt, at der er elementer i denne lovgivning, som har permanent karakter; det ligger jo i sagens natur, da der er betydelige afsnit, som er en overførelse fra loven om indseende med priser, som jo er en lovgivning, vi har levet med i mange år, og som vel næppe nogen drømmer om skulle blive afskaffet. Men jeg har også gjort opmærksom på, at der er afsnit i lovforslaget, der bestemt ikke kan have permanent karakter, og jeg har endelig gjort opmærksom på, at hvad de mere restriktive dele angår, må det for mit parti være sigtet, at de ikke får en permanent karakter, men at vi tværtimod snarest muligt får forhold her i samfundet, der gør, at vi kan afvikle dem. Det er jo ikke en lovgivning, det er der sagt meget om, der er populær, men det er i hvert fald ikke en lovgivning, som har det sigte at genere menneskeheden. Den har så givet det sigte at medvirke til at bringe orden i vor økonomi, og hvis det lykkes, vil vi kunne fjerne de restriktive bestemmelser.

Til slut kun den ene bemærkning i fortsættelse af diskussionen om udformningen af § 5, stk. 1, nr. 5, at jeg skal da ikke på nogen som helst måde insinuere, at socialdemokratiet ønsker enhver lønstigning overvæltet på priserne. Man siger jo oven i købet, at det ønsker man ikke. Det, jeg vil understrege som min opfattelse, er, at den formulering, man har givet bestemmelsen fra socialdemokratiet, er ikke egnet til at forhindre det, fordi den hører ind under disse brede formuleringer, som har et vist sigte hængt på, men som ikke har nogen som helst afgrænsninger, som virksomhederne på det område, hvor de selv må indkalkulere, og kontrolmyndigheden kan efterleve. Det er derfor, vi må foretrække handelsministerens formulering. Det skal jo hjælpe, for at det kan blive godt. Vi skal ikke bestrebe os for at gennemføre popularitetslovgivning, når situationen er, som

[Hans Kjør.]

den er, men vi skal bestræbe os for at gøre det populært at gøre det rigtige, fordi det er det rigtige, der fører til resultater.

Jens Peter Jensen (Sorø amt): Lige et par bemærkninger henvendt til den højt-ærede handelsminister. Jeg tror ikke, at erhvervslivet vil føle sig særlig trøstet ved, at monopoltilsynet også skal holde kommuner og andre offentlige prisfastsættere i ørerne. De erhvervsdrivende har jo gennemskuet, at ministerens sammenligning mellem disse to områder halter. De erhvervsdrivende kan ikke uden videre sætte deres priser op, men mig bekendt indeholder dette lovforslag intet om et skattestop, og derfor halter sammenligningen. Jeg mener altså, som jeg sagde i første omgang, at vi skal overveje at få en bedre formulering af § 4, stk. 3 og stk. 4. Jeg bliver mere og mere i tvivl om, hvorvidt monopoltilsynet er det rette forum til at foretage vurderinger af de offentlige ansættelser af priser og takster. Også det indlæg, som det ærede medlem hr. Hauch kom med, bestyrkede mig i denne opfattelse.

Efter dette lovforslag må monopoltilsynet få væsentlig større arbejdsopgaver end hidtil, og det må så føre til, at den kvalificerede arbejdskraft, som monopoltilsynet råder over — og det er meget kvalificeret arbejdskraft — må sættes ind på opgaver af større lødighed end det at læse breve om takstforhøjelser i kommuner, hvorefter man blot skal udsende en udtalelse om, hvordan man vurderer det. Vi kan jo godt komme ned på jorden og tale lidt praktisk om det. Jeg tror da, at borgmester, cand. oecon. Henning Rasmussen i Esbjerg vil føle sig lidt sært tilpas, hvis han skal sende sine renovationstakster ind til udtalelse hos sekretær Petersen i Nørregade og så få brev derfra tilbage og eventuelt få offentliggjort denne udtalelse. Sådan vil det komme til at gå i praksis, hvis man følger det. Derfor tror jeg, at de ministerier, som kommunerne er vant til at samarbejde med, vil være et bedre forum til vurdering af disse ting end monopoltilsynet. Jeg mener, det kan være nyttigt at tage det ind i sin overvejelse. Jeg har i øvrigt på fornemmelsen, at der er et vist behov for at få harmoniseret forholdet imellem kommunerne, kommuner-

nes organisationer og dette hus. Det kan få sin særlige betydning, hvis man skal have gennemført den dæmpning af den kommunale aktivitet i den kommende tid, som kan være nødvendig. Jeg tror, det har meget stor betydning, at vi har et godt og harmonisk samarbejdsforhold til den side.

Endelig skal jeg til det ærede medlem fru Lis Groes sige om spørgsmålet om lovgivningens permanente karakter, at der er elementer i dette lovforslag, der vil have en mere varig karakter end andre. Det er de elementer, som er arvegods fra loven om indseende med priser. Men der er også andre elementer i denne lovgivning, nydannelser, som må gøre det påkrævet eller i hvert fald kan motivere, at vi får en revision tidligere, end det er forudset i selve lovforslaget.

Niels Helveg Petersen: Fru Lis Groes var inde på forskellen mellem sin og regeringens formulering af nr. 5 i § 5, stk. 1. Vi var jo meget tæt ved at være enige om en formulering; man kan sige, at sprogligt var forskellen mellem opposition og regering ikke stor, det drejede sig om at ændre ganske enkelte ord. Men i realiteten var der, så vidt jeg kan se, en meget betydelig forskel. Jeg er helt ude af stand til at se, hvorledes den socialdemokratiske formulering af dette væsentlige stykke i loven ville have medført nogen som helst mulighed for at administrere en opbremsning på det, vi er enige om: den uønskede længsling. Jeg er ude af stand til at se, at det princip, som vi her søger at indbygge i prisloven, overhovedet havde fået en chance. Det kunne ikke lade sig gøre, selv ikke ved udfoldelsen af formuleringskunst.

Man kan diskutere denne bestemmelse; selvfølgelig kan man det. Det er noget nyt, det er noget uprøvet. Jeg tror, det kan få en væsentlig betydning. Jeg tror, det er rigtigt at gøre forsøget.

Fru Lis Groes spurgte mig, om det var en permanent lov, og mit svar skal være det samme, som tidligere ordførere har givet: der er dele af denne lov, som er permanente og må være permanente, fordi de direkte er overført fra prisindseendeloven. Hvad de andre dele af loven angår, står der jo; at loven skal til revision i 1972-73; og dermed er svaret givet. Det er en permanent lov,

[Niels Helveg Petersen.]

men så lidt som nogen permanent lov selvfølgelig en eviggyldig lov.

Fru Lis Groes var igen inde på spørgsmålet om monopollovens § 24 og fandt i mit første indlæg en vis forståelse for de synspunkter, der var fremført fra socialdemokratisk side. Jeg vil gentage, hvad handelsministeren sagde, og hvad jeg selv sagde i mit første indlæg. Ophævelsen af monopollovens § 24 betyder i realiteten ingen ændring for de registrerede virksomheder. De vil fortsat skulle have deres priser godkendt ganske som hidtil. Det eneste, der ændres, er forhåndsgodkendelsen. Jeg tror ikke, dette har nogen reel betydning, men skal føje til, at hvis det skulle vise sig, at det har en reel betydning, og at denne ændring i praksis fører til en svækkelse af kontrollen med monopolerne, er jeg overbevist om, at ikke bare mit parti, men alle partier vil være med til at tage det op til fornyet overvejelse. Som sagt tror jeg ikke, det bliver tilfældet.

Om landbruget vil jeg sige, at så vidt jeg kan se — men det er jeg da villig til at diskutere videre med fru Lis Groes — er landbruget med disse regler ligestillet med det øvrige erhvervsliv. Der skal ganske vist forhåndsgodkendes på grund af de ganske særlige forhold, som må omgive disse priser; men i øvrigt er landbruget underkastet kalkulationsreglen. Der, hvor der kommer en forskel ind, er ved, at man har bundet skønnet til den særlige $\frac{2}{3}$ -regel, som har været i kraft allerede i nogle år, når man har skullet beregne landbrugets effektivitetsstigning.

Så har jeg et par bemærkninger til, skal vi kalde det den uorganiserede opposition i denne sag. Først til hr. Anders Andersen. Det lød meget snildt, at man i lovforslaget eller bemærkningerne kunne finde nogle formuleringer, der viste sådan og sådan. Det kan da være, det kunne lade sig gøre. Men jeg kan ikke lade være med at undre mig over, at hr. Anders Andersen ikke har forsøgt at gøre det i den tid, vi har arbejdet med forslaget og det har været kendt. Dette er jo kendt stof siden 4. februar.

Til hr. Lennart Larson vil jeg sige, at man meget vel kan sige, at dette her vil være nytteløst, og at det alligevel ikke vil forhindre lønglidning. Jeg tror, det har en

chance for at forhindre lønglidning eller noget af den. Man kan selvfølgelig også indtage det standpunkt, som hr. Lennart Larson gjorde, at den eneste kur er at lade alting gå, som det hidtil er gået. Det er selvfølgelig også en mulighed. Jeg tror bare ikke, det er den rigtige.

Til sidst til hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt), som blev mere og mere i tvivl: vi har altså haft lang tid til det. Det er som sagt kendt siden 4. februar.

Ømann: Ja, det trækker jo svært op til, at dette lovforslag skal debatteres igen på fredag, så jeg skal gøre det ganske kort nu.

Jeg har lyst til at sige et par ord om § 4, stk. 3, denne vejledningsbestemmelse, der er vendt mod kommunerne. Jeg tror, man i og for sig gjorde klogt i skyndsomst at fjerne denne bestemmelse. Dette med stk. 4 hitter vi nok ud af at få redaktionelt i orden ved tredje behandling. Hr. Niels Helveg Petersen mente, at man skulle vove dette dristige forsøg. Hvis jeg var ond, kunne jeg i og for sig godt anbefale regeringen at gøre det. Men det er jeg jo ikke.

I øvrigt kunne jeg nok forstå, at handelsministerens afslutning, disse formanende ord, ikke så meget var vendt mod oppositionen som mod de medlemmer fra regeringspartierne, der er ved at drysse af i svinget, og mod erhvervslivet. Det var ikke alene formanende ord, det var også mandede ord.

Det fremholdtes her for os, at den almindelige målsætning: at dæmpe pris- og omsætningsstigningen til gavn for valutaen og for hele landet, var så let at formulere, men når der så skulle være overensstemmelse med de konkrete forholdsregler, disse ubehagelige alternativer, var det straks sværere. Ja, man tager munden så fuld, man taler om landets og rigets velfærd. Men er det nu noget så centralt, man har prøvet at ramme med denne lovgivning? Er det ikke noget tilfældigt, man har taget ud som jagtmarker? Hvad er der nemlig udenfor? Hele byggesektoren, og her hæftede jeg mig ved, at handelsministeren anførte, at lønglidningen havde ført til, at andre erhverv konkurrerede med industrien, der hårdt behøvede arbejdskraft, om denne arbejdskraft. Jeg er da ikke i tvivl om, at det er hverv, man har kigget på i denne forbindelse,

[Ømann.]

og som Industrirådet har peget på, har været byggeerhvervet. Men det er jo uden for denne lovgivning, så det kan da ikke bruges som argument. Hvilket hold har man på en lønglidning, der foregår inden for en lun entreprise? Intet. Det er et af de helt store huller i denne lovgivning, og derfor vil jeg spørge: er det forsvarligt at tage munden så fuld af tale om manglende omsorg for velfærd for land og rige, hvis man ikke stemmer for dette lovforslag?

Pengevæsenet er også aldeles udenfor. Jeg har ikke hørt noget om, at banktilsynet tænker på at gøre foranstaltninger i anledning af stigende marginalrente. Der er også de store og stigende priser på fast ejendom. Jeg indrømmer, at det er områder, som falder uden for denne lov og delvis uden for handelsministerens område. Men så falder disse bebrejdelser tilbage på regeringen som helhed. Det er muligt, man ikke kan lave prislove for ejendomsområdet, men når man nu taler om den almindelige økonomi, må man da være klar over, at her er et faremoment, og her kunne man i hvert fald gøre indgreb i form af at inddrage de arbejdsfri indtægter.

Hertil kommer tjenesteydelserne, som gives fri. Handelsministeren siger, at de ikke gives fri, og mener, at der vil ske indgreb, men ved heldigvis ikke, om der kan ske indgreb. Endelig er der det helt almindelige, at denne lov ikke tvinger til prisnedsættelser dér, hvor der er grundlag for det. Det er den mekanisme, der skulle indbygges i loven, hvis man skulle sigte henimod et stabilt prisniveau, således at man kunne tillade sig, at priserne på andre områder, som nødvendigt er, kan stige.

Når det derfor siges, at det er svært at få overensstemmelse mellem de gode generelle målsætninger og de konkrete ubehagelige foranstaltninger, må jeg sige, at så gælder det virkelig ikke bare de regeringsparti-medlemmer, der falder af i svinget, men så sandelig også regeringen selv.

Anders Andersen: Et ord i anledning af de bemærkninger, som hr. Niels Helveg Petersen kom med. Hr. Niels Helveg Petersen forundrer sig over, at der ikke er stillet ændringsforslag med hensyn til de mindre

erhvervsdrivende. Nu er det ikke min opgave at udarbejde ændringsforslag. Jeg må sige, at jeg undrer mig i og for sig over, at hr. Niels Helveg Petersen kan komme med en sådan udtalelse, for han må vel vide, at jeg under forhandlingerne i udvalget gang på gang har bedt om, at man tog dette spørgsmål op. Det er ikke blevet taget op.

Jeg håber, man vil bede embedsmændene om at komme med bemærkninger, som kan bruges enten i tillægsbetænkningen eller som regulære ændringsforslag. Det er det, jeg har bedt om, og det er det, jeg henstiller at man gør under det udvalgsarbejde, der nu skal foregå.

(Kort bemærkning).

Lis Groes: Det skal blive en meget kort bemærkning. Jeg vil lige spørge hr. Niels Helveg Petersen, der fandt, at der egentlig ikke skete nogen ændring ved ophævelsen af § 24: hvorfor takker Industrirådet så for, at regeringen vil ophæve den?

Den anden ting var det med landbruget og priserne. Det undrer os, at denne regering, som har interesseret sig så vanvittig meget for, at man ikke indregner for meget af lønningerne i priserne, kommer med et notat, der siger, at landbruget fortsat skal indregne, som om 66 pct. af deres arbejdskraft var fremmed arbejdskraft. Sandheden er, at det er 19 pct. Alligevel skal der fortsat indregnes efter de 66 pct., hvor der overhovedet ikke er betalt arbejdsløn. Det er sådan noget, der undrer os.

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen: Først til fru Lis Groes: det kunne jo være, at Industrirådets tak gik på, at man fik afskaffet en ordning, der var lidt besværlig. Mere indviklet behøver det ikke at være.

Så vil jeg sige til hr. Anders Andersen, at jeg da med meget stor opmærksomhed vil lytte til de forslag til formuleringer og de tanker herom, som hr. Anders Andersen vil komme med i udvalget.

Hermed sluttede forhandlingen.

§§ 1-3

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 1
forkastedes med 83 stemmer mod 61; 2 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 2
vedtoges med 81 stemmer mod 60; 4 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

§ 4, således ændret,
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 3
forkastedes med 84 stemmer mod 58; 5 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 4, § 5, således ændret, ændringsforslag nr. 5, § 6, således ændret, §§ 7-10, ændringsforslag nr. 6 om en ny affattelse af § 11, § 11 i den ændrede affattelse, § 12, ændringsforslag nr. 7, § 13, således ændret, ændringsforslag nr. 8 og § 14, således ændret,
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 9
forkastedes med 85 stemmer mod 61; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

§§ 15-17
vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Der er ikke mere på dagsordenen.

Medlem af folketinget Langkilde har meddelt mig, at han ønsker til finansministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren overveje, eventuelt ved en ændring af retsafgiftsloven, at indføre en regel om, at der ikke af offentlige myndigheder til domstolene skal indbetales afgift for foretagelse af udpantning for offentlige afgifter og lignende?“

Spørgsmålet vil blive optaget på folketingets dagsorden for onsdag den 14. april 1971.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 1. april, kl. 13 med følgende dagsorden:

Forhandling om arbejdsministerens redegørelse den 18. marts 1971 om perspektivplanlægningen.

Mødet hævet kl. 18.52.

83. møde.

Torsdag den 1. april kl. 13.

Formanden: Udvalget angående forslag til lov om ændring af lov om erhvervsmæssig uddannelse af ikke-faglærte arbejdere har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Den eneste sag på dagsordenen var:

Forhandling om arbejdsministerens redegørelse den 18. marts 1971 om perspektivplanlægningen.

(Redegørelsen (nr. IV) findes i tidenden sp. 4807).

Formanden: Jeg skal fastsætte en forlængeletid på indtil 20 minutter, jeg understreger på indtil 20 minutter, for ordførere og for andre medlemmer på indtil 10 minutter.

Ivar Nørgaard: Fra socialdemokratisk side er vi godt tilfreds med, at publikationen „Perspektivplanlægning 1970-1985“ nu efter godt 2 års intenst arbejde blandt tjenestemændene er blevet offentliggjort. Vi har hidtil måttet klare os med 3 års og 4 års planer, selv om vi for enkelte sektorer har haft nogle prognoser, der rakte længere frem.